

บทที่ 2

สร้างสังคมผู้ประกอบการไทย ก้าวอย่างมั่นใจสู่ประชาคมอาเซียน

1 บทนำ

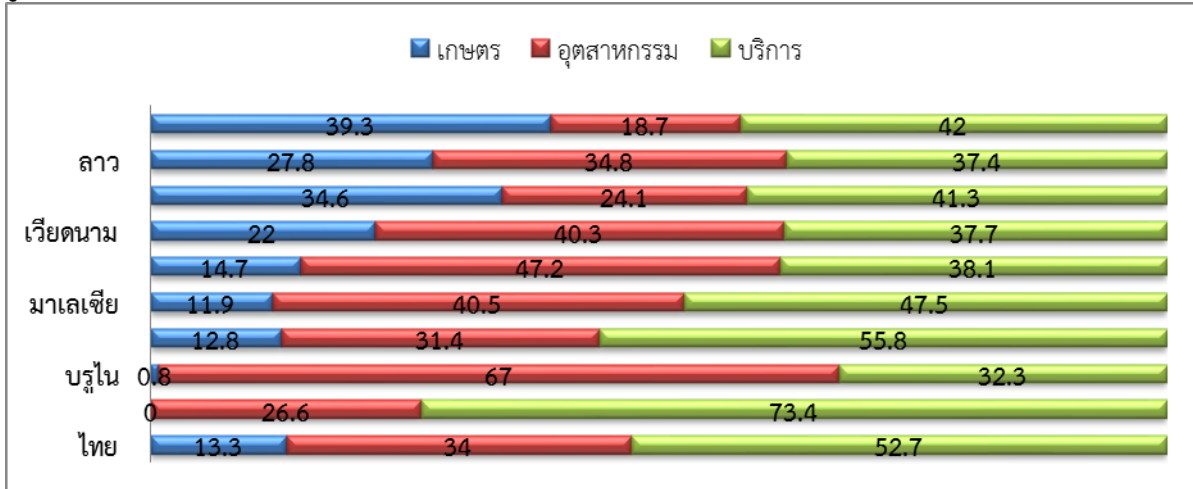
การเดินหน้าเข้าสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในอีก 2 ปีข้างหน้า มาจากแนวความคิดของประเทศสมาชิกอาเซียนที่จะร่วมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาค ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับอาเซียนในฐานะมิตรประเทศที่มีความใกล้ชิดกับไทยมากที่สุด โดยดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศตาม ASEAN First Policy ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจของไทยเกิดการขยายตัวในด้านการค้าและการลงทุนอันเนื่องมาจากการลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ทั้งด้านมาตรการภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษี และการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนระหว่างกันของประเทศสมาชิก ผู้ประกอบการไทยนับเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนพร้อมกับประเทศสมาชิกอีก 9 ประเทศในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 ภายใต้เป้าหมายและพันธกรณีของแต่ละประเทศต้องปฏิบัติตาม โดยเริ่มดำเนินการให้ประชาคมเศรษฐกิจ หรือ AEC เกิดผลเป็นรูปธรรมเป็นลำดับแรก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ (1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และเงินลงทุน อย่างเสรีมากขึ้น (2) การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยพัฒนา SMEs และเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการความร่วมมือต่างๆ (4) การเชื่อมโยงของอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลก ด้วยการเน้นและปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจอาเซียนกับประเทศนอกภูมิภาคเพื่อสร้างเครือข่ายอุปทานโลก

2 ประชาคมอาเซียนกับเศรษฐกิจไทย

2.1 โครงสร้างภาคเศรษฐกิจของอาเซียน

เมื่อพิจารณาสัดส่วนโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียนในปี 2555 จะพบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนโดยส่วนใหญ่มีส่วนของภาคบริการต่อ GDP สูง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาคบริการในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ขณะที่ประเทศที่พึ่งพิงอุตสาหกรรมโดยมีสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมสูงกว่าภาคการผลิตอื่นๆ ได้แก่ เวียดนาม อินโดนีเซีย และบรูไน ทั้งนี้ กลุ่มประเทศ CLMV ได้แก่ เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา เวียดนาม จะมีสัดส่วนของภาคเกษตรต่อ GDP สูงกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

รูปที่ 1 : สัดส่วนโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ปี 2555

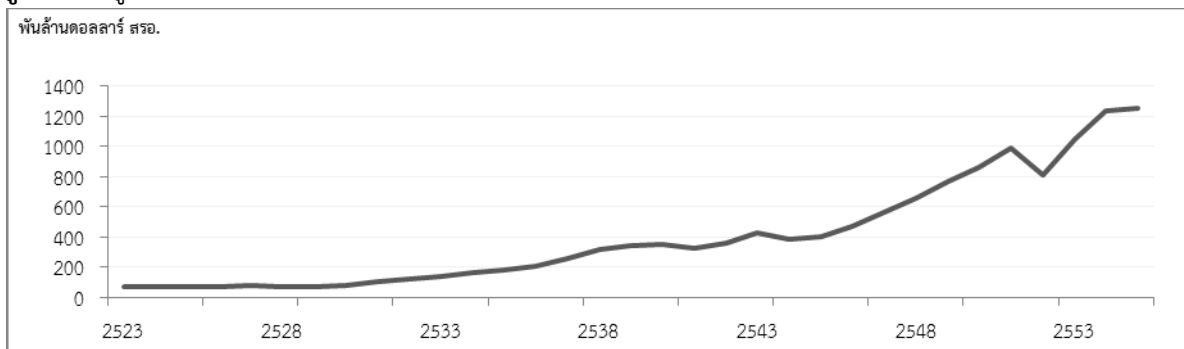

ที่มา : IMF World Economic Outlook Database, October 2012

2.2 การค้าการลงทุนในอาเซียน

การส่งออกเป็นหนึ่งในปัจจัยแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของอาเซียนมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอีกด้านหนึ่งภูมิภาคอาเซียนเองก็ได้พัฒนาบทบาทของอาเซียนในฐานะผู้ผลิตสำคัญของห่วงโซ่อุปทานโลก ดังจะเห็นได้จากมูลค่าการค้าของอาเซียนในช่วงปี 2530 – 2555 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนับตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 18.7 ทั้งนี้ มูลค่าการค้าของอาเซียนในปี 2555 คิดเป็นร้อยละ 6.7 ของมูลค่าการค้าโลก และมูลค่าการค้าของไทยคิดเป็นร้อยละ 3.9 ของมูลค่าการค้าในอาเซียน หรือร้อยละ 1.3 ของมูลค่าการค้าในตลาดโลก

รูปที่ 2 : มูลค่าการค้าในอาเซียน ปี 2523 - 2555

ที่มา : องค์การการค้าโลก

การค้าของอาเซียนในปี 2555 คิดเป็นมูลค่า 2,475 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ หรือร้อยละ 6.7 ของมูลค่าการค้าโลก แบ่งเป็นการส่งออก 1,254 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ และการนำเข้า 1,221 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 6.8 และ 6.6 ของมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้าโลก ตามลำดับ ทั้งนี้ ประเทศในอาเซียน 4 อันดับแรก ที่มีมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลกมากที่สุดในปี 2555 ได้แก่ สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยมีมูลค่า 408 230 227 และ 188 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 : มูลค่าการค้าของอาเซียนในตลาดโลก

(พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)

มูลค่าการค้าสำคัญ	2530	2535	2540	2545	2550	2555
ส่งออกรวม	2,516	3,766	5,591	6,494	14,017	18,323
ไทย-ASEAN	n.a.	4	13	14	33	57
ไทย-World	12	32	57	68	154	230
ASEAN-World	84	186	356	407	865	1,254
นำเข้ารวม	2,582	3,881	5,737	6,742	14,325	18,567
ไทย-ASEAN	n.a.	6	8	11	25	40
ไทย-World	13	41	63	65	140	248
ASEAN-World	82	201	382	367	776	1,221
มูลค่าการค้ารวม	5,098	7,647	11,328	13,236	28,342	36,890
ไทย-ASEAN	0	10	21	25	58	97
ไทย-World	25	73	120	133	294	478
ASEAN-World	166	387	738	774	1,641	2,475

ที่มา : องค์การการค้าโลก และ ธนาคารแห่งประเทศไทย

การค้าของไทยกับอาเซียนในปี 2555 มีมูลค่า 97 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. หรือร้อยละ 3.9 ของมูลค่าการค้าในอาเซียน ประกอบด้วยการส่งออก 57 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. คิดเป็นร้อยละ 4.5 ของมูลค่าการส่งออกในอาเซียน และการนำเข้า 40 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. หรือร้อยละ 3.3 ของมูลค่าการนำเข้าในอาเซียน โดยสินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังตลาดอาเซียนในปี 2555 ได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป รถยนต์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล เคมีภัณฑ์ และเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ขณะที่สินค้านำเข้าสำคัญของไทยจากตลาดอาเซียนในปี 2555 ได้แก่ น้ำมันดิบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ก๊าซธรรมชาติ เคมีภัณฑ์ และเครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ

ตารางที่ 2 : สินค้าส่งออกนำเข้าของไทยในตลาดอาเซียน

(พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)

ส่งออกรายสินค้าสำคัญ ไทย-ASEAN	2535	2540	2545	2550	2555
น้ำมันสำเร็จรูป	0.09	0.68	0.71	3.15	9.32
รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	0.02	0.12	0.35	2.76	6.58
เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล	0.11	0.26	0.29	2.03	2.56
เคมีภัณฑ์	0.10	0.28	0.53	1.26	2.44
เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	0.90	2.79	2.07	2.18	2.01
นำเข้ารายสินค้าสำคัญ ไทย-ASEAN					
น้ำมันดิบ	0.69	0.66	0.92	1.96	4.11
เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	0.60	1.26	1.12	2.74	3.57
ก๊าซธรรมชาติ	0.00	0.00	0.74	2.07	3.46
เคมีภัณฑ์	0.20	0.49	0.90	2.44	2.83
เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	0.36	0.97	0.98	1.49	2.49

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์

การค้าของไทยกับตลาดโลกในปี 2555 คิดเป็นมูลค่า 478 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ หรือร้อยละ 1.3 ของมูลค่าการค้าในตลาดโลก โดยแบ่งเป็น การส่งออก 230 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 1.3 ของมูลค่าการส่งออกในตลาดโลก และการนำเข้า 248 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ หรือเท่ากับร้อยละ 1.3 ของมูลค่าการนำเข้าในตลาดโลก โดยสินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังตลาดโลกในปี 2555 ได้แก่ รถยนต์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ อัญมณีและเครื่องประดับ น้ำมันสำเร็จรูป และยางพารา ขณะที่สินค้านำเข้าสำคัญของไทยจากตลาดโลกในปี 2555 ได้แก่ น้ำมันดิบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ และเหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 3 : สินค้าส่งออกนำเข้าของไทยในตลาดโลก (พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ.)

ส่งออกรายสินค้าสำคัญ ไทย-World	2535	2540	2545	2550	2555
รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	0.21	1.06	2.92	12.98	22.91
เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	2.28	7.10	7.43	17.33	19.06
อัญมณีและเครื่องประดับ	1.58	2.29	2.17	5.38	13.15
น้ำมันสำเร็จรูป	0.17	0.92	1.05	4.87	12.88
ยางพารา	1.14	1.90	1.74	5.64	8.75
นำเข้ารายสินค้าสำคัญ ไทย-World					
น้ำมันดิบ	1.81	4.66	5.76	20.12	35.84
เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	5.77	8.70	6.43	12.17	26.18
เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	3.12	5.94	6.03	9.50	17.01
เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ	0.91	1.19	1.98	4.12	15.80
เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	3.50	3.81	3.44	8.58	15.17

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์

2.3 สถานภาพการแข่งขันของประเทศไทยและเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียน

2.3.1 สถานภาพการแข่งขันของประเทศไทย

การพัฒนาเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศมุ่งเน้นการสร้างความสามารถในการแข่งขันด้าน เทคโนโลยี ทักษะแรงงาน ระบบการบริหารจัดการที่ดี และการสร้างมูลค่าเพิ่ม เพื่อนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพ และมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้นของประชาชนในประเทศ โดยผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดย เวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรัม (World Economic Forum : WEF) และสถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development : IMD) มีความผันผวนตามวิกฤตเศรษฐกิจ โดย WEF ได้จัดอันดับของประเทศไทยลดลงจากอันดับที่ 14 ในปี 2539 เป็นอันดับที่ 34 ในปี 2552 และเป็นอันดับที่ 38 ในปี 2556 ในขณะที่ IMD ได้ลดอันดับไทยจากอันดับที่ 30 ในปี 2539 เป็นอันดับที่ 41 ในปี 2541 และหลังจากนั้นก็ปรับดีขึ้นเรื่อยๆ จนในปี 2553 เป็นอันดับที่ 26

ตารางที่ 4 : ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดย WEF

	2551-2552	2552-2553	2553-2554	2554-2555	2555-2556
ดัชนีความสามารถในการแข่งขันรวม (GCI)	34	36	38	39	38

ที่มา : The Global Competitiveness Report WEF 2551-2552, 2552-2553, 2553-2554, 2554-2555, 2555-2556

ตารางที่ 5 : ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย 4 ด้าน โดย IMD

ปี	2552	2553	2554	2555	2556
อันดับรวม	26	26	27	30	27
1. สมรรถนะทางเศรษฐกิจ	14	6	10	15	9
1.1 เศรษฐกิจในประเทศ	48	35	27	47	14
1.2 การค้าระหว่างประเทศ	16	5	6	8	4
1.3 การลงทุนระหว่างประเทศ	46	38	34	33	31
1.4 การจ้างงาน	4	3	3	2	3
1.5 ระดับราคา	5	4	23	28	31
2. ประสิทธิภาพของภาครัฐ	17	18	23	26	22
2.1 ฐานะการคลัง	20	14	11	18	19
2.2 นโยบายการคลัง	8	7	7	6	5
2.3 กรอบการบริหารด้านสถาบัน	26	32	35	32	30
2.4 กฎหมายด้านธุรกิจ	29	28	39	44	43
2.5 กรอบการบริหารด้านสังคม	26	33	47	50	48
3. ประสิทธิภาพของภาคเอกชน	25	20	19	23	18
3.1 ผลผลิตภาพและประสิทธิภาพ	50	49	33	57	44
3.2 ตลาดแรงงาน	7	2	2	4	2
3.3 การเงิน	22	18	19	15	10
3.4 การบริหารจัดการ	15	13	16	19	16
3.5 ทัศนคติและค่านิยม	19	19	16	17	17
4. โครงสร้างพื้นฐาน	42	46	47	49	48
4.1 สาธารณูปโภคพื้นฐาน	29	26	24	26	25
4.2 โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี	36	48	52	50	47
4.3 โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์	40	40	40	40	40
4.4 สุขภาพและสิ่งแวดล้อม	50	51	54	52	55
4.5 การศึกษา	47	47	51	52	51

ที่มา : IMD Yearbook 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556

เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย 4 ด้าน โดย IMD (ตารางที่ 5) พบว่า โครงสร้างพื้นฐานลดลงจากอันดับที่ 42 ในปี 2552 มาอยู่ในอันดับที่ 48 ในปี 2556 เนื่องจากปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีปรับตัวลดลงจากอันดับที่ 36 เป็นอันดับที่ 47 ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ ปรับตัวเพิ่มขึ้นและลดลงเล็กน้อย โดยโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ไม่เปลี่ยนแปลงอาจจะมีผลมาจากภาครัฐให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์พื้นฐานด้านฟิสิกส์และคณิตศาสตร์ โดยจัดให้มีโครงการจัดตั้ง ศูนย์ความเป็นเลิศทางวิชาการด้านนี้ขึ้นในประเทศ และมีแนวคิดที่จะจัดตั้งให้เป็นองค์กรถาวรเพื่อสร้างฐานรากทางวิชาการของไทยให้มีความแข็งแกร่งต่อไป

สำหรับสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ปรับตัวดีขึ้นจากอันดับที่ 14 ในปี 2552 เป็นอันดับที่ 9 ในปี 2556 เนื่องจากปัจจัยชี้วัดย่อยปรับตัวดีขึ้นทุกปัจจัย โดยสภาพเศรษฐกิจภายในประเทศปรับตัวขึ้นจากอันดับที่ 48 เป็นอันดับที่ 14 การค้าระหว่างประเทศปรับตัวดีขึ้นจากอันดับที่ 16 เป็นอันดับที่ 4 และการลงทุนระหว่างประเทศปรับตัวดีขึ้นจากอันดับที่ 46 เป็นอันดับที่ 31 ในขณะที่ระดับราคาซึ่งประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ดีมาโดยตลอด ปรับลดลงอย่างมาก จากอันดับที่ 5 มาเป็นอันดับที่ 31

ส่วนประสิทธิภาพภาครัฐลดลง 5 อันดับ จากอันดับที่ 17 ในปี 2552 มาเป็นอันดับที่ 22 ในปี 2556 อันเนื่องมาจากปัจจัยย่อยปรับอันดับลดลง ทั้งฐานะการคลัง งบประมาณด้านสถาบันและสังคม และกฎหมายธุรกิจ ขณะที่นโยบายการคลังปรับตัวดีขึ้นเพียง 3 อันดับ

ประสิทธิภาพภาคเอกชนหรือภาคการผลิตจริง ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ในภาพรวมมีการปรับอันดับดีขึ้น จากอันดับที่ 25 ในปี 2552 เป็นอันดับที่ 18 ในปี 2556 ซึ่งเมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย 5 กลุ่ม พบว่า มี 4 กลุ่ม คือผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิต ตลาดแรงงาน การเงิน ทัศนคติและค่านิยม ปรับอันดับดีขึ้น มีเพียงการบริหารจัดการที่ปรับอันดับลดลง

สาเหตุของการปรับอันดับดีขึ้นของผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิต เป็นผลมาจากประสิทธิภาพของบริษัทขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กได้มาตรฐานสากลมากขึ้น ขณะที่ผลิตภาพการผลิตของบริษัทที่เป็นบริษัทลูกของต่างประเทศสูงขึ้นเช่นกัน เนื่องจากได้รับการสนับสนุนในเชิงนโยบายจากบริษัทแม่ในต่างประเทศ แต่ประสิทธิภาพของบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กยังปรับตัวลดลง

ความสามารถในการแข่งขันด้านตลาดแรงงานของไทยอยู่ในอันดับต้นๆ แต่ยังมี ความผันผวน สาเหตุหลักคือ ประเทศไทยมีค่าตอบแทนแรงงาน ในรูปของเงินเดือน ซึ่งรวมถึง โบนัสและแรงจูงใจในอัตราที่ที่เหมาะสม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างดี พนักงานมีความใส่ใจในการทำงาน มีจำนวนชั่วโมงของการทำงานต่อปีสูง และบริษัทให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมลูกจ้างสูง การจ้างงานสูง แรงงานมีทักษะมากขึ้น

ความสามารถในการแข่งขันระบบการเงินของไทยมีแนวโน้มดีขึ้นมาโดยตลอด ที่เห็นได้ชัดคือประสิทธิภาพของการเงินการธนาคารปรับตัวดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องบริการทางการเงินการธนาคารสามารถกิจกรรมทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีกฎระเบียบด้านการเงินการธนาคารที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และมีการกำหนดปัจจัยเสี่ยงของปัจจัยทางการเงินที่ชัดเจนและควบคุมได้ นอกจากนี้ตลาดหุ้นก็มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะ Market Cap หมายถึง มูลค่าตามราคาตลาดโดยรวมของหลักทรัพย์จดทะเบียน รวมทั้งดัชนีราคาหุ้นดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับและความเคลื่อนไหวของราคาหุ้นสามัญ 50 หลักทรัพย์ ที่มีมูลค่าตามราคาตลาดสูง และการซื้อขายมีสภาพคล่องอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการจัดการทางการเงินมีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีระบบสินเชื่อและกองทุนร่วมลงทุน สำหรับการประกอบธุรกิจ

การบริหารจัดการขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการดำเนินมาตรการหลักในการบริหารจัดการองค์กรของภาคเอกชนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร พบว่าภาคเอกชนได้ดำเนินการภายในองค์กรหลายเรื่อง ได้แก่ องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ดี สร้างจริยธรรมภายในองค์กร ความน่าเชื่อถือของผู้จัดการ กรรมการบอร์ดขององค์กรมีความสามารถในการให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริษัทให้ความสำคัญกับความพอใจของลูกค้า และผู้จัดการมีความเป็นผู้ประกอบการสูงขึ้น มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งให้ความสำคัญกับสุขภาพความปลอดภัยและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องสูงขึ้นมาโดยลำดับ

ทัศนคติและค่านิยมปรับตัวดีขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมการเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ จากต่างประเทศ และทัศนคติเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อองค์กรและสังคม รวมทั้งเข้าใจว่าสังคมและเศรษฐกิจมีความจำเป็นต้องปฏิรูปให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ดังนั้นองค์กรจึงมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้สูงเมื่อต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น

2.1.2 เปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียน

เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ พบว่า **ไทยมีอันดับความสามารถในการแข่งขันที่ต่ำกว่าประเทศในกลุ่มที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม** เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ฮองกง และสิงคโปร์ เป็นต้น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า **ไทยมีอันดับความสามารถในการแข่งขันดีกว่าทุกประเทศ ยกเว้นมาเลเซีย** กรณี WEF พบว่าอันดับของไทยดีกว่าฟิลิปปินส์ กัมพูชา เวียดนามในทุกด้าน และไทยมีความได้เปรียบมาเลเซียเฉพาะด้านขนาดตลาดและตลาดแรงงาน และมีความได้เปรียบอินโดนีเซียเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านขนาดตลาดและนวัตกรรม (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 6 : เปรียบเทียบดัชนีความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศในอาเซียน ปี 2556 โดย WEF

ดัชนีความสามารถในการแข่งขันรวม	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์
GCI	38	2	25	50	65
1. พื้นฐาน	45	1	27	58	80
2. เสริมประสิทธิภาพการดำเนินงาน	47	1	23	58	61
3. ด้านนวัตกรรมและความเชี่ยวชาญทางธุรกิจ	55	11	23	40	64

ที่มา : The Global Competitiveness Report WEF 2556

ส่วน IMD พบว่าประเทศไทยดีกว่าประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์เท่านั้น และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า สมรรถนะทางเศรษฐกิจแยกว่ามาเลเซีย แต่ดีกว่าสิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ นอกนั้นแยกว่าสิงคโปร์และมาเลเซีย แต่ดีกว่าอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

ตารางที่ 7 : เปรียบเทียบดัชนีความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศในอาเซียน ปี 2556 โดย IMD

ดัชนีความสามารถในการแข่งขันรวม	ไทย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	ฟิลิปปินส์
อันดับความสามารถในการแข่งขันรวม	27	5	15	39	38
1. สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance)	9	13	7	33	31
2. ประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency)	22	3	15	26	31
3. ประสิทธิภาพของภาคเอกชน (Business Efficiency)	18	8	4	31	19
4. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)	48	12	25	56	57

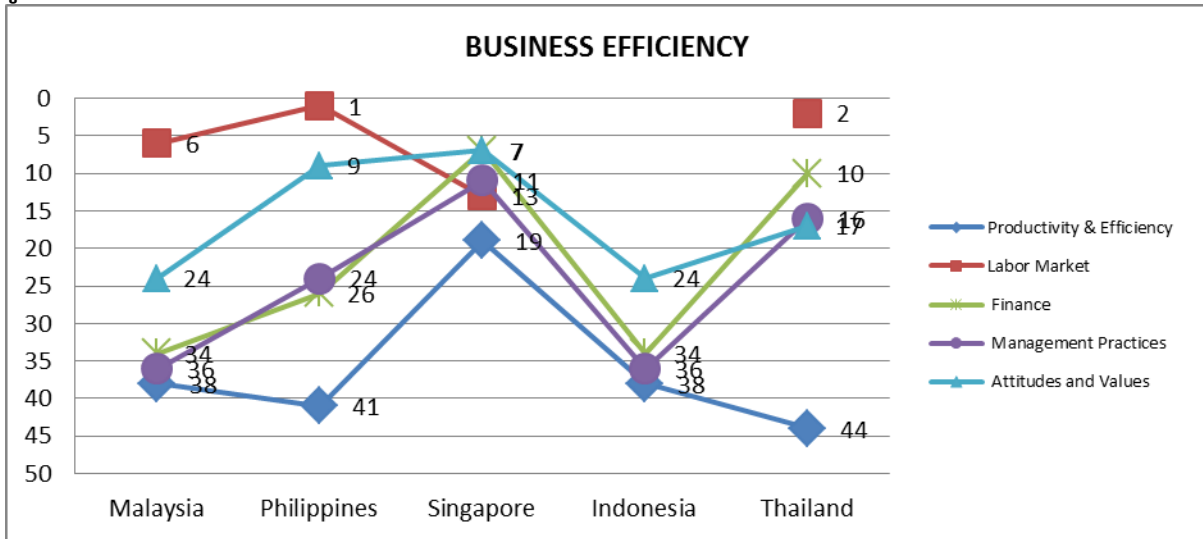
ที่มา : IMD Yearbook 2556

เนื่องจากการศึกษานี้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ภาคการผลิตจริงหรือประสิทธิภาพภาคเอกชน ดังนั้นจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบในรายละเอียดระหว่างประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ประเทศไทยมีผลิตภาพและประสิทธิภาพการผลิตแยกว่าทุกประเทศในกลุ่มนี้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา มีน้อย เป็นผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยในภาพรวมต่ำ และต่ำกว่าประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และ

อินโดนีเซีย ในขณะที่ตลาดแรงงานของไทยเป็นอันดับที่ 2 รองจาก ฟิลิปปินส์ และดีกว่าประเทศที่เหลือ โดยเฉพาะในเรื่องของต้นทุนแรงงาน และการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมแรงงาน ส่วนในเรื่องของระบบการเงินและการบริหารจัดการของไทยเป็นแค่สิงคโปร์ แม้ว่าภาพรวมสิงคโปร์ดีกว่าทุกประเทศ แต่เรื่องของการเป็นผู้ประกอบการและความรับผิดชอบต่อสังคมยังรองเป็นประเทศไทยไทยและมาเลเซีย นอกจากนี้ การปรับตัวของบริษัทหรือภาคเอกชนต่อการเปลี่ยนแปลงมาเลเซียสามารถทำได้ดีกว่าทุกประเทศในกลุ่มนี้

ดังนั้นการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านประสิทธิภาพภาคเอกชน นอกจากภาคเอกชนต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนวิจัยและพัฒนา รวมทั้งมีการต่อยอดไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์แล้ว ภาครัฐต้องจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงในภูมิภาคอาเซียนเพื่อสนับสนุนการดำเนินธุรกิจของภาคธุรกิจเอกชน

รูปที่ 3 : เปรียบเทียบประสิทธิภาพภาคเอกชนระหว่างไทยกับประเทศในอาเซียน ปี 2556 โดย IMD

ที่มา : IMD Yearbook 2556

3

โอกาสและประเด็นท้าทายของไทยในประชาคมอาเซียน

การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานผู้ประกอบการภายใต้โอกาสและประเด็นท้าทายของไทยในประชาคมอาเซียนนั้น ต้องอาศัยความเชื่อมโยงทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับความร่วมมือระหว่างประเทศที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการค้า การลงทุน การเงิน สิ่งแวดล้อม และสังคม หากพิจารณาในโครงสร้างของผู้ประกอบการไทยซึ่งประกอบด้วย วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีมากกว่าร้อยละ 95 ของจำนวนธุรกิจทั้งหมดในประเทศซึ่งครอบคลุมอุตสาหกรรมการผลิต กิจกรรมค้าส่งและค้าปลีก และกิจกรรมบริการ อาจกล่าวได้ว่าทิศทางการพัฒนาผู้ประกอบการต้องพิจารณาทั้งการสร้างการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการเดิมและการสร้างผู้ประกอบการใหม่ในทุกระดับ ตั้งแต่ SMEs ผู้ประกอบการ OTOP และผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ให้ใช้ภูมิปัญญา นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพื่อยกระดับสู่การผลิตและการให้บริการบนฐานความรู้ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนา

ศักยภาพเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนความรู้ควบคู่ไปกับการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงคือการพัฒนาผู้ประกอบการมิใช่เพียงแต่การส่งเสริมให้เกิดการก่อตั้งกิจการของผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ในจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นเท่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นและสร้างปัจจัยสนับสนุนไปสู่ความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

การพัฒนาผู้ประกอบการของไทยที่ผ่านมา ในเบื้องต้นสรุปได้ว่า กิจการที่ไม่ประสบความสำเร็จอาจมีสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายในของผู้ประกอบการ เช่น เจ้าของกิจการขาดแนวความคิดหรือจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ เช่น ขาดความเป็นผู้นำ ไม่มีระเบียบวินัยในตัวเอง ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาธุรกิจ ขาดทักษะการบริหารจัดการ ทั้งด้านการเงิน การบัญชี การตลาด ขาดบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญทางธุรกิจ และขาดการเล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยพัฒนา การพัฒนานวัตกรรม และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ นำไปสู่ปัญหาการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และคุณภาพสินค้าไม่ตรงตามมาตรฐาน จึงไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า และแข่งขันในตลาดไม่ได้ ปัจจัยภายในต่างๆ เหล่านี้ถือเป็นปัญหาหลักที่ทำนายผู้ประกอบการทุกขนาด ที่ต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จทั้งตลาดในประเทศและตลาดโลก

สำหรับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้ประกอบการคือ ปัญหาด้านความเชื่อมโยงและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมพัฒนาผู้ประกอบการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการเงิน ปัจจัยดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับทั้งในด้านการเข้าถึงการส่งเสริมของรัฐ ข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูล และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ ดังนั้น กลไกการส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผ่านมาอาจประสบปัญหาเนื่องจากขาดการส่งเสริมอย่างเป็นระบบครบวงจร นอกจากนี้ การที่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็น SMEs รูปแบบของการจัดตั้งกิจการ อาจไม่มีการจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียนพาณิชย์หรือทะเบียนการค้า ดังนั้นกิจการหรือโรงงานเหล่านี้อาจประสบปัญหาในการเข้ามาใช้บริการของรัฐ หรือในกรณีที่กิจการหรือโรงงานที่มีการจดทะเบียนถูกต้อง อาจไม่เข้ามาใช้บริการจากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากเกรงปัญหาด้านภาษี การรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม หรือการรักษาความปลอดภัยที่กำหนดตามกฎหมาย เป็นต้น

การก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของไทยบนพื้นฐานการพัฒนาผู้ประกอบการ โดยมุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจภายในประเทศและลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกนั้น อยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเงินของโลก และความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนการพัฒนาภาคเกษตร อุตสาหกรรม และภาคบริการของไทย ทั้งนี้การสร้างกลไกเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจภาวะการณ์ปัจจุบัน ทั้งภาคการผลิตและบริการอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงไปถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งระบบ และรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในภาพรวมของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 ข้อตกลงด้านการค้าและการลงทุนสินค้าและบริการในอาเซียน

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนสู่ตลาดและฐานการผลิตร่วมกันในปี 2558 โดยการเปิดเสรีการค้าสินค้า บริการ การลงทุน การเคลื่อนย้ายเงินทุน และแรงงานมีฝีมือ ทำให้การค้าขายสินค้าและบริการในอาเซียนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีรายละเอียดของข้อตกลงด้านการค้าและการลงทุนสินค้าและบริการในอาเซียน สรุปได้ ดังนี้

3.1.1 การเคลื่อนย้ายสินค้าโดยเสรี ครอบคลุมสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม เป็นการตกลงกันเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าด้านภาษีศุลกากร โดยการลดและเลิกไปในที่สุด ซึ่งได้กำหนดให้ทุกประเทศในอาเซียนลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ในปี 2553 ยกเว้นประเทศในกลุ่มอาเซียนใหม่ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ที่กำหนดไว้ภายในปี 2558 ทั้งนี้ อาเซียนยังจำกัดการค้าของสินค้าเกษตรอ่อนไหว โดยยกเว้นไม่ต้องลดภาษีนำเข้าให้เหลือร้อยละ 0 แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 5 ซึ่งแต่ละประเทศได้กำหนดสินค้าอ่อนไหวแตกต่างกัน และพยายามลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน ในส่วนของประเทศไทย ได้มีการยกเลิกโควตาสินค้าเกษตร 22 รายการ ภายใต้ข้อตกลง AFTA มาตั้งแต่ปี 2546 จนครบทุกชนิด ในปี 2553 โดยมีภาษีนำเข้าร้อยละ 0 แล้ว ยกเว้นสินค้าเกษตรอ่อนไหว 4 รายการ ได้แก่ กาแฟ มันฝรั่ง ไม้ตัดดอก และเนื้อมะพร้าวแห้ง ที่กำหนดให้ลดภาษีเหลือร้อยละ 5

3.1.2 การเคลื่อนย้ายบริการเสรี โดยมีการเจรจา/เลิกข้อจำกัดจะลดหรือยกเลิกกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด และข้อจำกัดในการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) และเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นให้กับบุคคล/นิติบุคคลที่มีสัญชาติอาเซียน 4 สาขาเร่งรัดในปี 2553 ได้แก่ การขนส่งทางอากาศ เทคโนโลยีสารสนเทศ สุขภาพ และการท่องเที่ยว ปี 2556 สาขาโลจิสติกส์ และสาขาอื่นๆ ในปี 2558 อาทิ บริการด้านวิชาชีพ ก่อสร้าง จัดจำหน่าย สิ่งแวดล้อม การศึกษา เป็นต้น

3.1.3 การเปิดเสรีการลงทุน ภายใต้ความตกลงด้านการลงทุนอาเซียน (ACIA) โดยไทยผูกพันการเปิดเสรีการลงทุนภายในปี 2553 ใน 5 สาขา ได้แก่ เกษตร (ปรับปรุงพันธุ์พืช) ประมง (การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) ป่าไม้ (การทำไม้จากป่าปลูก)เหมืองแร่ และอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งอาเซียนใช้วิธีเปิดเสรีแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยแบ่งการเปิดเสรีออกเป็น 3 ช่วง คือ ปี 2553 ปี 2555 และ ปี 2557 ซึ่งตั้งแต่ปี 2553 ไทยเปิดให้นักลงทุนอาเซียนถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 51 ในสาขาเพาะเลี้ยงพืชน้ำในกระชังน้ำลึก การเพาะเลี้ยงกุ้งมังกรสายพันธุ์ไทย และการเพาะขยายและปรับปรุงพันธุ์ เฉพาะเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่

3.1.4 การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี ได้มีการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติของบริการวิชาชีพต่างๆ (Mutual Recognition Arrangements : MRAs) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้บริการวิชาชีพของอาเซียนในการเข้ามาทำงานและพำนักอาศัย โดยปัจจุบันมีการลงนามใน 8 สาขา ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ นักบัญชี วิศวกร พยาบาล สถาปนิก นักสำรวจ และล่าสุด คือ สาขาท่องเที่ยว

3.1.5 การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างเสรีมากขึ้น โดยได้ดำเนินงานตามแผนงานการรวมกลุ่มทางการเงินและการคลังของอาเซียน ซึ่งมีสาระสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การเปิดเสรีบริการทางการเงิน การเปิดเสรีบัญชีทุน การพัฒนาตลาดทุน

3.2 ภาคเกษตร: ฐานความมั่นคงอาหารและพลังงาน

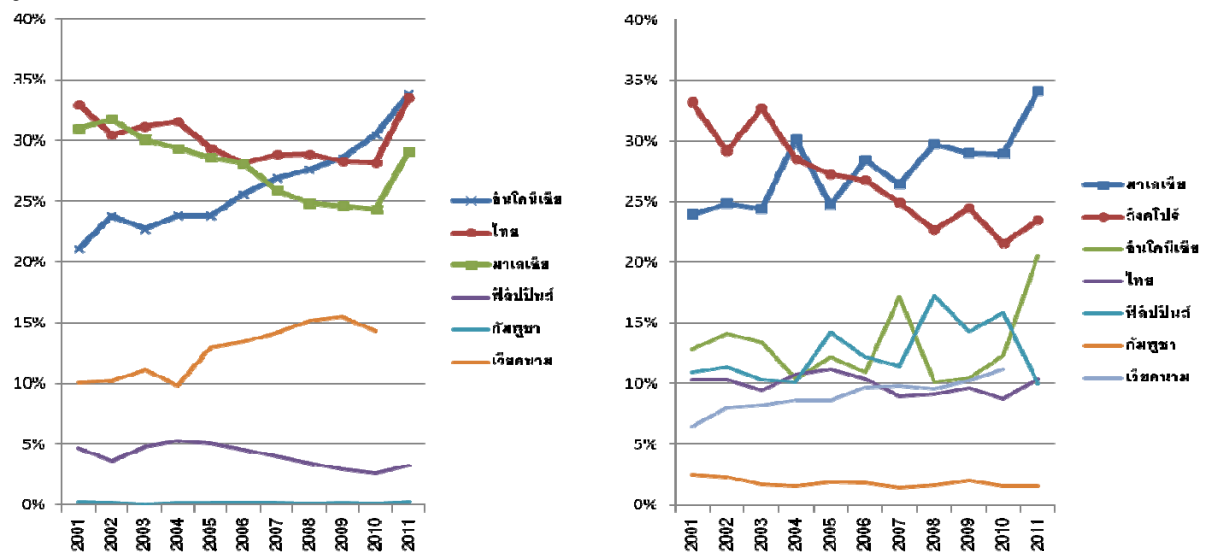
3.2.1 ภาพรวมภาคเกษตรไทยในอาเซียน

(1) อาเซียนเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายใหญ่ในตลาดโลก โดยประเทศที่ผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรที่มีสัดส่วนในการส่งออกในตลาดโลกสูง ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนาม และสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญ เช่น มันสำปะหลัง ยางธรรมชาติ กุ้ง ข้าว น้ำตาลทราย น้ำมันปาล์ม กาแฟ เป็นต้น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลัง ยางธรรมชาติ และน้ำมันปาล์ม มีส่วนแบ่งในตลาดโลกสูงกว่าร้อยละ 90 อย่างไรก็ตาม อาเซียนมีการค้าขายสินค้าเกษตรกันเองภายในภูมิภาคจำกัด โดยอาเซียนมีส่วนแบ่งสินค้าส่งออกเกษตรทั่วโลกรวมกัน เกือบร้อยละ 10 ในขณะที่ ส่งออกในตลาดอาเซียนรวมกันไม่ถึงร้อยละ 2 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI), 2556) สาเหตุสำคัญเนื่องจากอาเซียน

มีภูมิอากาศคล้ายคลึงกัน ทำให้ชนิดของสินค้าเกษตรที่ผลิตหลักคล้ายกัน หลายประเทศดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงอาหาร ให้มีการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศและมีมาตรการกีดกันการนำเข้า ทั้งนี้ การค้าสินค้าเกษตรในอาเซียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

(2) สินค้าเกษตรที่มีการค้าขาย ทั้งนำเข้าและส่งออก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าชนิดเดียวกัน ได้แก่ น้ำมันปาล์ม ยางพารา ข้าว น้ำตาล โดยประเทศผู้ส่งออกสำคัญ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย และมาเลเซีย มีสัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรในอาเซียนประมาณร้อยละ 30 – 35 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดในอาเซียน ในขณะที่ ประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรสำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย และสิงคโปร์ มีสัดส่วนการนำเข้าเฉลี่ยร้อยละ 30 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดในอาเซียน (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 : สัดส่วนการส่งออกและนำเข้าสินค้าเกษตรในตลาดอาเซียน ปี 2544 - 2554

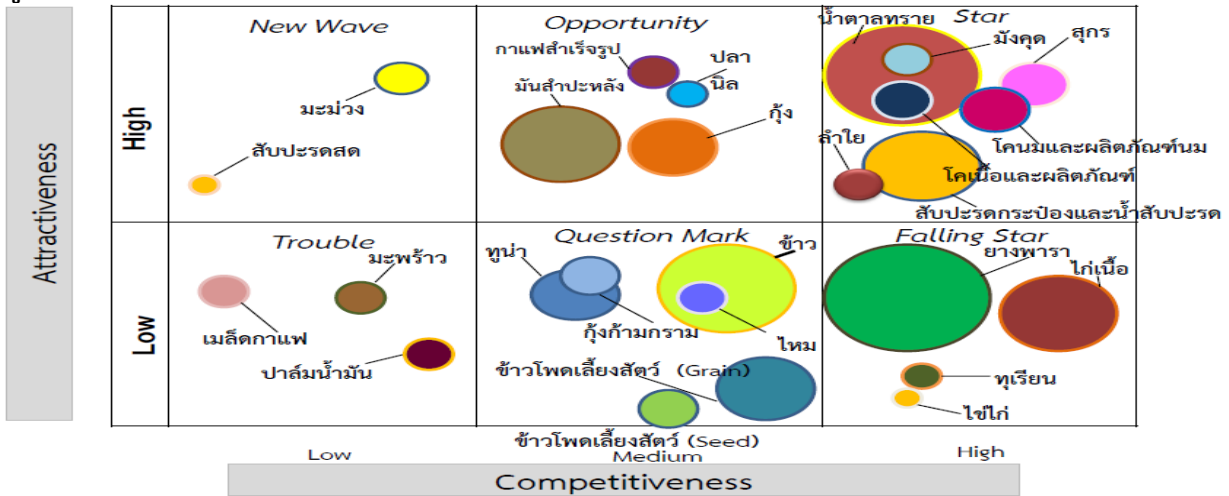

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556)

(3) สำหรับประเทศไทย มีการค้าสินค้าเกษตรกับอาเซียนเพิ่มขึ้น โดยสัดส่วนการค้าสินค้าเกษตรในอาเซียนของไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16 ในปี 2546 เป็นร้อยละ 21 ในปี 2555 ซึ่งเป็นการค้าเกินดุลมาโดยตลอด มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 12 ในช่วงปี 2551 – 2555 โดยในปี 2555 ไทยเกินดุลการค้า 191,722 ล้านบาท จากมูลค่าการส่งออก 268,668 ล้านบาท และนำเข้า 76,947 ล้านบาท ส่วนสินค้าสำคัญที่ไทยส่งออกในอาเซียน ในปี 2555 ได้แก่ ยางธรรมชาติ น้ำตาลทราย ข้าว มันสำปะหลัง ขณะที่สินค้าที่ไทยนำเข้า ได้แก่ ริงนก ผลิตภัณฑ์จากใบยาสูบ ปลาทะเลและสัตว์น้ำ เมล็ดกาแฟ อาหารปรุงแต่งที่ใช้เลี้ยงทารกที่ผลิตจากนมและผลิตภัณฑ์ (สศค., 2556)

(4) จากการศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยกับคู่แข่งในอาเซียน ด้วยวิธี TCM (Thailand Competitiveness Matrix) โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2556) พบว่า สินค้าเกษตรของไทยที่มีโอกาส ได้แก่ ปศุสัตว์ (ไก่ สุกร นมและผลิตภัณฑ์) โคเนื้อและผลิตภัณฑ์ น้ำตาลทราย ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ผลไม้ (มังคุด ลำไย มะม่วง) อาหารแปรรูป ส่วนสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพใกล้เคียงกับคู่แข่ง ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กุ้ง ไหม และสินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้า ได้แก่ เมล็ดกาแฟ น้ำมันปาล์ม และมะพร้าว (รูปที่ 5)

รูปที่ 5 : การวิเคราะห์ศักยภาพการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทย

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2556

3.2.2 โอกาสของภาคเกษตรไทย

(1) การรวมตัวเป็นตลาดใหญ่ตลาดเดียวของอาเซียนเป็นการขยายโอกาสทางการค้าการลงทุนด้านการเกษตรจากประชากร 62 ล้านคนภายในประเทศไทย เป็น 600 ล้านคนในภูมิภาคอาเซียน ประกอบกับมีการสร้างความร่วมมือการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าสำคัญ อาทิ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ รวมทั้ง ช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองในเวทีการค้าโลกมากขึ้น ซึ่งถือเป็นนโยบายหลักของประชาคมอาเซียนในการเพิ่มบทบาทอาเซียน โดยเฉพาะสินค้าที่ผลิตเหมือนกันและรวมกันที่มีส่วนแบ่งการตลาดโลกได้มากกว่าร้อยละ 50 เพื่อขยายตลาดให้กว้างขึ้น

(2) การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจากการใช้ทรัพยากรการผลิตร่วมกัน/เป็นพันธมิตรทางธุรกิจร่วมกับประเทศอื่นในอาเซียน เพื่อให้เกิดความได้เปรียบแข่งขัน เนื่องจากสามารถนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกจากประเทศในอาเซียน เช่น ถั่วเหลือง เป็นต้น โดยไม่เสียภาษี ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง นอกจากนี้ ผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพสามารถย้ายฐานการผลิตไปลงทุนผลิตสินค้าและบริการในกลุ่มอาเซียนที่มีต้นทุนวัตถุดิบและแรงงานที่ถูกกว่า เช่น การลงทุนเพื่อปลูกปาล์มน้ำมันในประเทศกัมพูชาและการปลูกอ้อยใน สปป.ลาว เพื่อนำมาเพิ่มมูลค่าและแปรรูปสำหรับผลิตเป็นพลังงานทดแทนในฝั่งประเทศไทย โรงสีข้าว โรงงานมันสำปะหลัง และส่งออกสินค้าแปรรูปหรือนำผลผลิตกลับมาแปรรูปขึ้นกลางและขึ้นสูงในประเทศไทยเพื่อใช้ในประเทศหรือส่งออกไปยังนอกอาเซียน

(3) ในขณะเดียวกัน มีนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนผลิตปัจจัยการผลิตด้านการเกษตรในไทย เช่น เครื่องมือเครื่องจักรทางการเกษตร เทคโนโลยีด้านการเกษตร เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแข่งขันในตลาดปัจจัยการผลิต เกษตรกรจะมีทางเลือกในการเลือกซื้อปัจจัยการผลิตที่มีมาตรฐานเพิ่มขึ้นและในราคาที่ถูกลงกว่าโดยเปรียบเทียบ ซึ่งทำให้เกษตรกรไทยจะปรับกระบวนการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นมาเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น และเน้นคุณภาพสินค้ามากขึ้น

(4) การเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรยังเป็นโอกาสในการขยายตัวของการค้าขายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งประเทศมาเลเซีย เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ซึ่งจากข้อมูลของกรมการค้าต่างประเทศ (2556) พบว่าการค้าขายแดนของไทยมีการขยายตัวอย่างมาก จาก 6 แสนล้านบาท ในปี 2553 เป็น 9.1 แสนล้านบาท ในปี 2555

(5) การเชื่อมโยงธุรกิจทางด้านเกษตรระหว่างประเทศที่มาจากทั้งความต้องการที่สูงขึ้นและศักยภาพในการเติบโตของรูปแบบเกษตรกรรมแบบใหม่ๆ เช่น การทำ contract farming การร่วมทุนทางธุรกิจ เป็นต้น

3.2.3 ประเด็นท้าทายของภาคเกษตรไทย

(1) การลดอัตราภาษีและเปิดตลาดสินค้าเกษตร จะทำให้สินค้าของประเทศคู่แข่งที่มีต้นทุนต่ำกว่าและคุณภาพดีกว่าเข้ามาแข่งขันในตลาดของไทยมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการภาคการผลิตทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม รวมทั้งเกษตรกรของไทยที่มีขีดความสามารถในการผลิตต่ำจะไม่สามารถแข่งขันกับประเทศที่มีขีดความสามารถในการผลิตสูงกว่าได้ รวมทั้ง การเปิดเสรีให้สามารถเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรได้ ทำให้เกิดความเสี่ยงในการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพต่ำจากประเทศเพื่อนบ้านได้มากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพมาตรฐานในอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารของไทย รวมทั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพของพืชผลและสินค้าเกษตรไทยบางชนิดที่มีคุณค่าแต่ไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้

(2) การแย่งส่วนแบ่งในตลาดการส่งออกสินค้าเกษตรบางชนิด เช่น น้ำมันปาล์มที่ไทยต้องแข่งขันกับมาเลเซีย (มาเลเซียเป็นผู้ผลิตน้ำมันปาล์มอันดับหนึ่งของโลก) เมล็ดกาแฟที่ไทยต้องแข่งขันกับเวียดนาม (เวียดนามผลิตมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากบราซิล) และมะพร้าวที่ไทยต้องแข่งขันกับอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ (อินโดนีเซียเป็นผู้ผลิตมะพร้าวอันดับหนึ่งของโลก) ซึ่งเกษตรกรไทยจะต้องพยายามลดต้นทุน และพัฒนาผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น ผลิตพืชพันธุ์ที่มีคุณภาพสูงเป็นที่ต้องการของตลาด ด้วยกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเกษตรต้องสร้างมูลค่าเพิ่มจากเกษตรพื้นฐาน และบริหารจัดการสินค้าด้วยต้นทุนต่ำ ใช้ประโยชน์จากระบบโลจิสติกส์ในการกระจายสินค้า

(3) การใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (NTB) เป็นเครื่องมือในการปกป้องการนำเข้ามากขึ้น โดยเฉพาะมาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) ซึ่งจะมีผลต่อการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทยด้วย ที่ผ่านมามีหลายประเทศในอาเซียนใช้มาตรการดังกล่าว เช่น ฟิลิปปินส์กำหนดให้ผู้นำเข้าต้องได้รับความเห็นชอบจากกรม CAMCONTROL ก่อนนำเข้าสินค้าเกษตรในแต่ละครั้ง และต้องมีใบรับรองมาตรฐานสินค้าปลอดศัตรูพืช รวมทั้งต้องมีสลากกระบุรายละเอียดอาหารเป็นภาษากัมพูชา ฟิลิปปินส์กำหนดให้การนำเข้าข้าวหอมมะลิต้องมีวัตถุประสงค์พิเศษในการนำเข้าเพื่อการบริโภคพิเศษเฉพาะ และผู้นำเข้าต้องจดทะเบียนพร้อมขอการรับรองจากกระทรวงเกษตรของอินโดนีเซีย (ระยะเวลาการยื่นขอใช้เวลา 6 เดือน – 1 ปี) รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขการนำเข้าข้าวหอมมะลิ สามารถจำหน่ายได้เฉพาะในภัตตาคารและโรงแรมเท่านั้น ฟิลิปปินส์ การนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร เช่น สินค้าข้าว น้ำตาลทรายบริสุทธิ์ ปศุสัตว์มีชีวิต และเส้นไหม ต้องขออนุญาตนำเข้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ในบางสินค้าสามารถห้ามนำเข้าได้ในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดเพื่อรักษาเสถียรภาพราคาภายในประเทศ และฟิลิปปินส์กำหนดให้ต้องขออนุญาตนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหาร โดยผู้นำเข้าจะต้องยื่นขออนุญาตทางไปรษณีย์เท่านั้น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลานาน และหากมีข้อสงสัยในเอกสารกระบวนการทั้งหมดจะต้องเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่

(4) การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการเก็บรักษาสินค้าเกษตรที่มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา รวมทั้งระบบโลจิสติกส์การเก็บสินค้า และกระจายสินค้าสู่ตลาดอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคมขนส่งที่มีความเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศมากขึ้น

3.2.4 กลไกการขับเคลื่อนภาคเกษตร

ปัจจุบันมีกลไกระดับนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรที่สำคัญหลายชุดดูแลทั้งในภาพรวมภาคเกษตร สินค้าเกษตรที่สำคัญ รวมทั้ง เกษตรกร ซึ่งในส่วนของ**การพัฒนาภาคเกษตรภาพรวม** มีคณะกรรมการที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อกำหนดนโยบายการเกษตรและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **สำหรับคณะกรรมการที่ดูแลนโยบายเกษตรรายสินค้า** ที่มีหน้าที่เสนอนโยบาย/ยุทธศาสตร์และกำกับดูแลสินค้าเกษตรที่สำคัญทั้งระบบมีหลายคณะ เช่น คณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายมันสำปะหลัง คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย คณะกรรมการนโยบายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ คณะกรรมการนโยบายปาล์มน้ำมันแห่งชาติ คณะกรรมการโคนมและผลิตภัณฑ์นม คณะกรรมการนโยบายประมงแห่งชาติ เป็นต้น **ส่วนคณะกรรมการที่ช่วยเหลือเกษตรกร** ได้แก่ คณะกรรมการสงเคราะห์เกษตรกร คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ รวมทั้ง คณะกรรมการบริหารกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้า

3.3 ภาคอุตสาหกรรม

3.3.1 ภาพรวมภาคอุตสาหกรรมไทยในอาเซียน

ภาคอุตสาหกรรมมีอัตราเติบโตในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี (สศช. 2556) อย่างไรก็ตาม การเติบโตของภาคอุตสาหกรรมไทย ยังมีข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างในการยกระดับไปสู่ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจขั้นก้าวหน้ามากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลจากการพัฒนาที่ผ่านมาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยรัฐมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และอุตสาหกรรมที่มุ่งส่งออกเป็นหลัก ประกอบกับการส่งออกของไทยพึ่งพาสินค้าต่างประเทศหลักเพียงบางตลาดเท่านั้น ทำให้โครงสร้างภาคอุตสาหกรรมของไทยพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกซึ่งมีความผันผวนสูง ส่งผลให้มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและตลาดโลกสูง นอกจากนี้ ปัจจัยที่เคยสร้างความได้เปรียบให้กับประเทศไทยในอดีต เช่น การมีวัตถุดิบในการผลิตที่อุดมสมบูรณ์ แรงงานราคาถูก และมีโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับดี เริ่มกลายเป็นปัจจัยที่ประเทศไทยไม่มีความได้เปรียบอีกต่อไป เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนที่เริ่มมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เช่น เวียดนาม ลาว และกัมพูชา หรือประเทศในเอเชียอื่นๆ เช่น จีน หรืออินเดีย ในขณะที่ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันขั้นสูง เช่น ศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของไทย ก็ยังอยู่ในระดับที่ไม่สามารถแข่งขันได้กับหลายประเทศในอาเซียน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย และมีการพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศสูง

นอกจากนี้ บริบทใหม่ที่ไทยจะต้องเผชิญหลังจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้ต้องมีการกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของสินค้าและบริการต่างๆ ใหม่ เพื่อรักษาหรือยกระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศ โดย สศช. ได้ศึกษาความสามารถในการแข่งขันในด้านการส่งออกของ

จากผลการศึกษาพบว่า **สินค้าที่ไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูงส่วนใหญ่** คือ สินค้าที่มีพื้นฐานจากภาคเกษตร (Agro-based Industries) ได้แก่ ข้าว ยาง น้ำตาล อาหารทะเลแปรรูปและแช่แข็ง ผักและผลไม้กระป๋อง เนื้อสัตว์แปรรูป แต่ยังมีปัญหาในการสร้างมูลค่าเพิ่มในช่วงปลายน้ำ และบางอุตสาหกรรมมีห่วงโซ่การผลิตสั้นและไม่เข้มแข็ง และต้องพึ่งพาวัตถุดิบธรรมชาติสูง (เช่น อาหารทะเลแปรรูปและแช่แข็ง) ประกอบกับสินค้าอุตสาหกรรมพื้นฐาน ได้แก่ ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เคมีภัณฑ์อุตสาหกรรมพื้นฐาน และพลาสติก เครื่องจักรกลอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์เหล็ก ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตต้นน้ำที่สำคัญของการผลิตสินค้าที่มีพื้นฐานจากภาคเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมสำคัญต่างๆ ยังอ่อนแอ สะท้อนให้เห็นว่าภาคการผลิตของไทยยังมีปัญหาการเชื่อมโยงกันในห่วงโซ่อุปทาน ระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ทำให้ไม่สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันตลอดห่วงโซ่อุปทานได้ทั้งระบบ

ถึงเวลาแล้วที่ประเทศไทยต้องทบทวนแนวทางการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม จากที่เคยมุ่งเน้นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงและอุตสาหกรรมส่งออก มาให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ไทยมี “ความเก่ง” โดยเสริมสร้างการเชื่อมโยงกันตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำที่เป็นวัตถุดิบ กลางน้ำที่เป็นการผลิตภาคอุตสาหกรรม จนถึงปลายน้ำ ที่เป็นภาคบริการที่สนับสนุนการกระจายสินค้าถึงผู้บริโภค เพื่อที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างและต่อยอดศักยภาพของทรัพยากรที่เป็นแก่นหลักของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Assets) เช่น วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

3.3.2 โอกาสของภาคอุตสาหกรรมไทย

(1) **เพิ่มช่องทางและโอกาสในการส่งออกของไทย** การรวมตัวของอาเซียนจะทำให้ขนาดเศรษฐกิจของอาเซียนมีขนาดใหญ่เป็นลำดับ 3 ของโลก รองจากเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือและสหภาพยุโรป จากการศึกษาของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจเพื่อการปฏิรูป มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า **หลังจากเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การเติบโตของตลาดสินค้าไทยในอาเซียนจะสูงขึ้น** โดยไทยจะเกินดุลการค้าในกลุ่มอาเซียนเพิ่มขึ้นเป็น 9,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. เมื่อเทียบกับปี 2551 ที่เกินดุล 1,400.8 ล้านดอลลาร์ สรอ. ซึ่งการเกินดุลดังกล่าวจะมาจากการส่งออกของไทยไปยังอาเซียนในปี 2558 ที่คาดว่าจะมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 50,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. โดยสินค้าไทยที่มีโอกาสส่งออกมากขึ้นและเกินดุลมากที่สุด คือ กลุ่มยานยนต์และชิ้นส่วน และกลุ่มสินค้าเกษตรแปรรูป ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม¹ ซึ่งได้ศึกษาความได้เปรียบของสินค้าไทยในอาเซียน โดยพิจารณาจากดุลการค้า พบว่าในภาพรวมประเทศไทยได้เปรียบจากการรวมกลุ่มเป็น AEC โดยเห็นได้จากการเกินดุลการค้ากับประเทศกลุ่มอาเซียนมาโดยตลอด และเพิ่มขึ้นอย่างมากในปี 2553 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศในกลุ่มอาเซียน 6 ลดภาษีเป็นร้อยละ 0 อีกทั้งพบว่า สินค้าอุตสาหกรรมของไทยที่จะได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของตลาดอาเซียนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) **กลุ่มที่ได้ประโยชน์มาก** คือ มีดุลการค้าสูงและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ยานยนต์และชิ้นส่วน ยางและพลาสติก (2) **กลุ่มที่ได้ประโยชน์ปานกลาง** ได้แก่ เกษตรและเกษตรแปรรูป เหล็กและผลิตภัณฑ์จากเหล็ก และสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และ (3) **กลุ่มที่อาจได้รับผลกระทบขาดดุลการค้าสูง** ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เคมี และอัญมณีและเครื่องประดับ

¹ อนุวัตร จุลินทร, “AEC: Myth and Reality, Issue of Impact of AEC on Thai Manufacturing Sector-Revisited”, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

(2) **เพิ่มขีดความสามารถด้านการดึงดูดการลงทุนเข้ามายังประเทศไทย** การรวมตัวเป็น AEC จะช่วยดึงดูดความสนใจของนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในอาเซียน รวมถึงประเทศไทยมากขึ้น นอกเหนือจากการลงทุนที่หลั่งไหลเข้าไปในจีนและอินเดีย การเปิดเสรีการลงทุนของอาเซียนที่ลดและยกเลิกเงื่อนไขและกฎระเบียบด้านการลงทุนจะเปิดโอกาสให้นักลงทุนอาเซียนและนักลงทุนต่างชาติที่มีธุรกิจในประเทศอาเซียนสามารถเข้ามาลงทุนทางตรงภายในประเทศอาเซียนได้สะดวกขึ้น ประกอบกับเป้าหมายของอาเซียนที่มุ่งพัฒนาให้เป็นฐานการผลิตของอุตสาหกรรมยานยนต์ ปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมเหล็กของโลก จึงเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะกลุ่มที่ตั้งฐานการผลิตในอาเซียนมาเป็นเวลานานเช่นญี่ปุ่น ซึ่งพยายามใช้ประโยชน์จากความตกลง FTA ของอาเซียนกับตลาดใหม่อย่างจีน อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ในการตั้งฐานการผลิตในประเทศเหล่านี้ ซึ่งเห็นได้จากบริษัทรถยนต์ของญี่ปุ่นที่มีฐานการผลิตรถยนต์และชิ้นส่วนในอาเซียนมีแผนจะเข้าไปลงทุนในอินเดีย โดยนำชิ้นส่วนจากอาเซียนเข้าไปประกอบรถยนต์ในอินเดีย

(3) **เพิ่มโอกาสของนักลงทุนไทยในการไปลงทุนยังประเทศเพื่อนบ้าน** โดยนักลงทุนไทยสามารถใช้โอกาสในการย้ายฐานการผลิตเข้าไปลงทุนในประเทศอาเซียน เพื่อรักษาหรือสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งความได้เปรียบด้านการเข้าถึงวัตถุดิบและราคาวัตถุดิบ โดยเฉพาะแหล่งวัตถุดิบการเกษตรในกลุ่มประเทศ CLMV และแหล่งวัตถุดิบสินค้าประมงและแปรรูปในอินโดนีเซีย เป็นต้น และความได้เปรียบด้านค่าแรงงานและต้นทุนการขนส่งสินค้า โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนความได้เปรียบด้านสิทธิพิเศษในการเข้าถึงตลาดที่เติบโตสูงในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ในเอเชีย เช่น จีน อินเดีย และเวียดนาม เป็นต้น

3.3.3 ประเด็นท้าทายของภาคอุตสาหกรรมไทย

แม้ว่าการเข้าสู่ AEC อาจส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมของไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากโครงสร้างสินค้าส่งออกของประเทศสมาชิกอาเซียนมีความคล้ายคลึงกัน จึงอาจส่งผลให้การแข่งขันของประเทศต่างๆ ในอาเซียนเข้มข้นมากขึ้น ประกอบกับภาคอุตสาหกรรมไทยมีการเติบโตอย่างขาดภูมิคุ้มกัน และมีการพึ่งพาตลาดและเทคโนโลยีต่างประเทศสูง จึงอาจมีปัจจัยเสี่ยงในหลายด้าน ดังนี้

(1) การเปิดเสรีสินค้าในอาเซียน ทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น กล่าวคือ สินค้าของประเทศอาเซียนสามารถเข้าสู่ตลาดไทยได้โดยไม่มีภาษี จึงมีโอกาที่สินค้าที่มีราคาถูกซึ่งมีมาตรฐานต่ำหรือไม่มีมาตรฐานจะเข้ามาในประเทศไทยได้มากขึ้น ในขณะที่ปัจจุบันตลาดภายในประเทศของไทยยังไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการเข้ามาของสินค้าคุณภาพ/มาตรฐานต่ำเหล่านี้ ผู้ประกอบการไทยจึงอาจถูกกดดันให้ต้องปรับลดคุณภาพ/มาตรฐานสินค้าเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดสินค้าระดับล่างเหล่านี้ ซึ่งอาจบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวของไทยได้

(2) ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะและคุณภาพขั้นก้าวหน้าได้อย่างเป็นระบบ จึงไม่สามารถสนับสนุนการยกระดับผลิตภาพแรงงานและผลิตภาพการผลิตให้สูงขึ้นได้มากนัก อีกทั้งแรงงานไทยส่วนใหญ่ยังมีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศในระดับต่ำเมื่อเทียบกับหลายๆ ประเทศในอาเซียน

(3) การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาที่ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยผู้ประกอบการไทยยังขาดการนำองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการออกแบบ วิจัย และพัฒนากระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อรองรับความต้องการของตลาดในรูปแบบใหม่ๆ ขาดการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนกระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานหรือตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ และขาดการปรับปรุงเทคโนโลยีในการควบคุมคุณภาพ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีว่าอันที่จริงแล้วในตลาดมีเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจได้ โดยอาจไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง เช่น เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสำหรับ SMEs ฯลฯ ส่งผลให้เสียเปรียบคู่แข่งทั้งด้านผลิตภาพ ประสิทธิภาพ คุณภาพ และมาตรฐาน

(4) กฎระเบียบทางการค้าและการลงทุนของไทย ยังล้าสมัยและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ จึงอาจเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความน่าสนใจของประเทศไทยในสายตานักลงทุนต่างชาติได้ และทำให้ประเทศไทยสูญเสียโอกาสจากการเปิดเสรีด้านการลงทุนในอาเซียน

(5) การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี อาจทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือของไทยไปยังประเทศที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน ซึ่งอาจทำให้บางอุตสาหกรรมขาดแคลนแรงงานวิชาชีพที่สำคัญ เช่น ด้านวิศวกรรม และด้านสำรวจ เป็นต้น

(6) ขาดกลไกในการขับเคลื่อนการเตรียมความพร้อมของภาคอุตสาหกรรมไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในภาพรวม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างก็มีการดำเนินโครงการต่างๆ ที่เรื่องนี้ แต่ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการรายอุตสาหกรรมต่างๆ และหลายโครงการยังมีความซ้ำซ้อน หรือลักลั่นกัน จึงทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งระบบได้อย่างมีเอกภาพ

3.3.4 กลไกการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรม

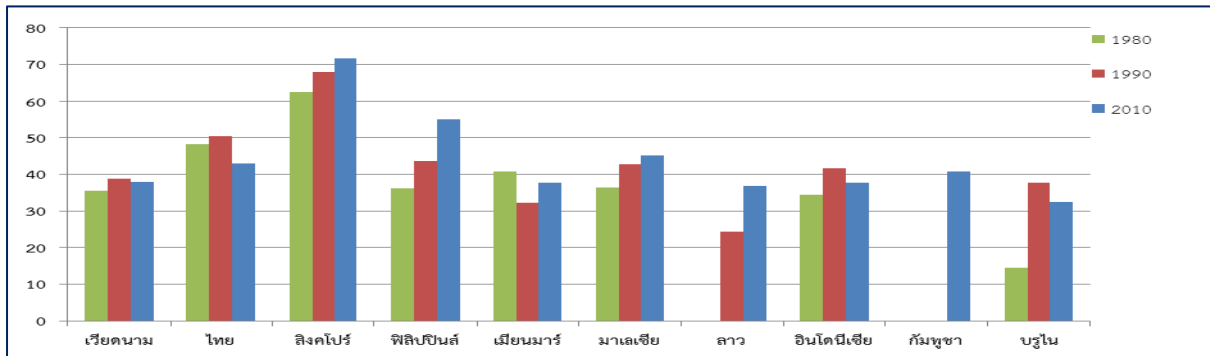
เมื่อพิจารณากลไกขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมในปัจจุบัน พบว่ามีกลไกใน 3 ระดับ คือ (1) กลไกระดับนโยบาย ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลไกระดับนโยบายในภาพรวมของอุตสาหกรรม (2) กลไกระดับสาขา ได้แก่ คณะกรรมการที่ดูแลนโยบายอุตสาหกรรมรายสินค้า ที่มีหน้าที่เสนอนโยบาย/ยุทธศาสตร์ และกำกับดูแลอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ เช่น คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย เป็นต้น (3) กลไกที่ดูแลภาพรวมแต่มีวัตถุประสงค์เฉพาะหรือมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น คณะกรรมการมาตรฐานแห่งชาติ คณะกรรมการเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คณะกรรมการนโยบายพลังงาน เป็นต้น

3.4 ภาคบริการ

3.4.1 ภาพรวมภาคบริการไทยในอาเซียน

จากข้อมูลของธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย แสดงให้เห็นว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่มีมูลค่าต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของ GDP ยกเว้น สิงคโปร์และฟิลิปปินส์

รูปที่ 8 : สัดส่วนของภาคบริการต่อ GDP รายประเทศ

ที่มา : Asian Development Outlook 2012 Update

โดยภาคบริการของสิงคโปร์จะให้สิทธิการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ในสัดส่วนร้อยละ 100 โดยเฉพาะในธุรกิจสาขาการเงินและการประกันภัย ขณะที่ฟิลิปปินส์มีความโดดเด่นเรื่องทักษะภาษาอังกฤษ จึงทำให้เกิดการจ้างงานในธุรกิจรับจ้างบริหารระบบธุรกิจ หรือ Business Process Outsourcing (BPO) เช่น Call Center ค่อนข้างสูง ส่วนประเทศมาเลเซียและไทยอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากต้องพึ่งพาภาคอุตสาหกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

3.4.2 โอกาสของภาคบริการไทย

(1) ขยายตลาดของภาคบริการไทย โดยเฉพาะบริการที่ไทยมีศักยภาพในอาเซียน เช่น **ธุรกิจท่องเที่ยว** ซึ่งการเดินทางเข้าออกสำหรับนักท่องเที่ยวอาเซียนจะมีความสะดวกขึ้น ทำให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ความมีชื่อเสียงเฉพาะด้านของไทย เช่น จุดเด่นทางด้านศัลยกรรมพลาสติก และทันตกรรม ร่วมกับชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว จะเป็นโอกาสในการขยายตลาด**ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ**ของไทยในอาเซียนเพิ่มเติมจากกลุ่มตลาดคนไข้ต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง ซึ่งไทยเป็นผู้นำอยู่แล้วในปัจจุบัน อีกทั้ง AEC ยังช่วยเอื้ออำนวยให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานพยาบาลได้ง่ายขึ้น ซึ่งคาดว่าจะเป็นอย่างอื่นในการช่วยลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ของไทยได้ **ธุรกิจค้าปลีก** ซึ่งเป็นผลจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายในการบริโภคและความต้องการสินค้าและบริการที่หลากหลายรวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะสินค้าประเภท Non-Grocery ซึ่งความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลต่อรูปแบบการลงทุนธุรกิจค้าปลีก

(2) ขยายการลงทุนในธุรกิจบริการในต่างประเทศได้มากขึ้น รวมทั้งการเชื่อมโยงธุรกิจบริการระหว่างประเทศ เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวอารยธรรมกับกัมพูชา เป็นต้น

(3) ใช้ประโยชน์จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งและการสนับสนุนการลงทุนจากภาครัฐเพื่อลงทุนในจังหวัดที่มีศักยภาพ เช่น จัดตั้งศูนย์กระจายสินค้า คลังสินค้าตามเส้นทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรองรับการขนส่งสินค้าที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการเข้าสู่ AEC

3.4.3 ประเด็นท้าทายของภาคบริการไทย

(1) กฎหมาย และระเบียบภายในประเทศยังเป็นข้อจำกัดจากการใช้โอกาสจาก AEC ซึ่งต้องการความชัดเจนในเชิงนโยบายและเวลาในการแก้ไข เช่น พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 พ.ร.บ. โทรมคมนาคม ข้อจำกัดเกี่ยวกับการจ้างงานวิชาชีพที่เป็นคนต่างด้าว เป็นต้น

(2) การรักษาส่วนแบ่งทางการตลาดของภาคบริการไทย การเปิดประเทศและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งความก้าวหน้าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอีกหลายประเทศในอาเซียน ทำให้สถานะความเป็นผู้นำของประเทศไทยกำลังถูกท้าทายจาก การขยายส่วนแบ่งทางการตลาดของประเทศเหล่านี้ โดยจะเห็นได้จากส่วนแบ่งทางการตลาดของประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศที่เพิ่มขึ้น เช่น สิงคโปร์ เวียดนาม กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องสร้างสรรค สินค้าและบริการบนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน และสร้างตลาดเฉพาะ

(3) ประเทศไทยจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวของพื้นที่ไปพร้อมกัน เพราะปัจจุบันดัชนีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งของไทย อยู่ในระดับปานกลางและเป็นรองคู่แข่ง หากประเทศไทยจะใช้โอกาสจากประชาคมอาเซียนเพื่อขยายฐาน ตลาดการท่องเที่ยวโดยขาดการเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานการขนส่ง ก็จะทำมาซึ่งปัญหาความแออัดและคุณภาพบริการ ขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจก็จะลดลงตามมา

(4) การหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน อาจจะส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและสุขอนามัยในประเทศ รวมทั้งส่วนหนึ่งของแรงงานที่ได้ไหลเข้าสู่ภาค บริการด้านท่องเที่ยวของไทย ก็อาจจะมีผลกระทบต่อจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยในด้านการต้อนรับและความเป็นมิตรไมตรี

ตารางที่ 8 : สรุปผลกระทบและแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการไทย จำแนกรายสาขา

สาขาภาคบริการ	ผลกระทบจากการเปิดเสรีภาคบริการ	แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการ
1. บริการด้านธุรกิจ	+ โอกาสการไปลงทุนในประเทศสมาชิกที่กฎหมายเปิดกว้าง เช่น สิงคโปร์ เวียดนาม กัมพูชา หรือเป็นตลาดใหม่ที่ไทยมีศักยภาพลงทุน เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ± การเปิดให้นักลงทุนอาเซียนถือหุ้นได้มากขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่มีสัดส่วนชาวต่างชาติที่ถือหุ้นสูง ± การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีใน 8 สาขาวิชาชีพ อาจทำให้แรงงานคุณภาพย้ายไปทำงานในประเทศที่มีรายได้สูงกว่า	▪ ศึกษากฎเกณฑ์หรือระเบียบการค้าของแต่ละประเทศที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการลงทุน ▪ พัฒนาธุรกิจให้มีศักยภาพพร้อมรับการแข่งขัน และพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีทักษะทัดเทียมกับประเทศสมาชิก
2. การสื่อสารโทรคมนาคม	- ระบบการแข่งขันภายในประเทศยังไม่เสรี ภาคเอกชนไม่ได้รับการส่งเสริมทำให้ประสิทธิภาพการแข่งขันมีน้อยเมื่อเทียบกับ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน - ผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถแข่งขันได้ เนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรี	▪ ปรับปรุงผลิตภาพ ระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน ▪ สร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ▪ พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและความชำนาญ
3. การก่อสร้างและวิศวกรรมที่เกี่ยวข้อง	+ มีโอกาสขยายตลาดไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่กำลังพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา - เป็นรองด้านเทคโนโลยี และระบบการให้บริการยังไม่ครอบคลุมต้นน้ำถึงปลายน้ำ	▪ สร้างเครือข่ายหรือพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อการเชื่อมโยงธุรกิจบริการต้นน้ำถึงปลายน้ำ ▪ พัฒนามาตรฐานแรงงานและบุคลากรในอุตสาหกรรม รวมทั้งแหล่งเงินทุน

สาขาภาคบริการ	ผลกระทบจากการเปิดเสรีภาคบริการ	แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการ
4. การจัดทำจำหน่าย	+ การขยายตัวด้านการค้าบริเวณชายแดน ในกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ซึ่งต้องการสินค้าจากไทย + เปิดตลาดใหม่ในอินโดนีเซีย มาเลเซียและเวียดนามในตลาดระดับกลางและระดับบน	▪ ศึกษากฎระเบียบทางการค้าให้ถี่ถ้วน เพราะแต่ละประเทศมีข้อจำกัดต่างกัน ▪ วางแผนธุรกิจให้ตรงเป้าหมาย เน้นการผลิตสินค้าส่งตลาดบน
5. การศึกษา	+ ใช้ความได้เปรียบของทำเลที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางภูมิภาค ราคาค่าบริการและค่าครองชีพไม่สูง เมื่อเทียบกับยุโรปและอเมริกา ในการดึงดูดนักเรียนนักศึกษา ประเทศเพื่อนบ้านมาศึกษาต่อ + หลักสูตรนานาชาติมีคุณภาพและบุคลากรมีความเชี่ยวชาญในสาขาและหลักสูตรที่สอน รวมทั้งมีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่น่าเชื่อถือในต่างประเทศ - ภาพลักษณ์ด้านการศึกษายังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์มากนัก ทำให้ยังไม่เป็นที่รู้จัก	▪ วางแผนการตลาดและสร้างเครือข่ายที่ดีกับภาครัฐเพื่อขยายตลาดไปต่างประเทศและเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ ▪ ส่งเสริมบุคลากรที่มีคุณภาพและมีความเชี่ยวชาญจากต่างประเทศให้มีจำนวนมากขึ้น
6. สิ่งแวดล้อม	± ความร่วมมือของประเทศสมาชิกในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและการกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย + มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นต่อธุรกิจอื่น ๆ ในอนาคต	▪ ศึกษาปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค เพื่อหาช่องทางในการขยายตลาด ▪ พัฒนาด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่มีแนวโน้มสูงขึ้น
7. การเงิน	+ สะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงินทั้งด้านการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ + มีการเชื่อมโยงตลาดทุนของอาเซียนและเพิ่มแหล่งระดมทุนของภาคธุรกิจ + เป็นทางเลือกใหม่ของนักลงทุนไทยในการออมและการลงทุน รวมทั้งช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤติการเงินของแต่ละประเทศ - มาตรฐานระบบการเงินของประเทศสมาชิกอาเซียน อาจมีความเสี่ยงด้านการทำธุรกรรมการเงินระหว่างประเทศ จากปัญหาความไม่สอดคล้องของกฎหมาย ปัญหาการฟอกเงิน ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน	▪ สร้างความร่วมมือหรือพันธมิตรทางการค้า เพื่อลดการแข่งขันกันเองและสร้างธุรกิจให้เข้มแข็งมากขึ้น ▪ ผู้ประกอบการต้องศึกษารูปแบบของบริการทางการเงินให้ชัดเจน โดยเฉพาะศึกษาความเสี่ยงที่มีก่อนที่จะฝากเงินหรือลงทุน
8. บริการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสุขภาพและบริการด้านสังคม	+ เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากบุคลากรทางการแพทย์และคุณภาพการรักษาตามมาตรฐานสากล อัตราค่าบริการไม่สูง และมีธุรกิจบริการต่อเนื่องครบวงจร - ทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศมีจำกัด โรงพยาบาลรัฐขาดแคลนแพทย์เนื่องจากแพทย์ย้ายออกไปทำงานโรงพยาบาลเอกชน - บริการทางการแพทย์ยังมีลักษณะทั่วไปทำให้มีมูลค่าต่ำ เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ที่เน้นการรักษาโรคเฉพาะทาง	▪ ภาครัฐและเอกชนต้องผนึกกำลังกัน โดยภาคเอกชนเป็นผู้นำในการลงทุน พัฒนาธุรกิจและกำหนดกลยุทธ์ในการเจาะตลาดกลุ่มเป้าหมาย ส่วนภาครัฐสนับสนุนปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการลงทุน
9. การท่องเที่ยวและการ	+ มีข้อได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง เป็นประตูสู่ภูมิภาค (Gateway to ASEAN) แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียง มีศักยภาพและความหลากหลาย การบริการที่เป็น	▪ สร้างพันธมิตรทางการค้า เสริมสร้างธุรกิจให้เข้มแข็งขึ้น ▪ พัฒนาระบบการอำนวยความสะดวกต่างๆ

สาขาภาคบริการ	ผลกระทบจากการเปิดเสรีภาคบริการ	แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการ
เดินทางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	มิตร มีความสามารถในการแข่งขันด้านราคา - ทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศมีจำกัด ขาดข้อมูลและความรู้ด้านการบริหารจัดการ ขาดมาตรฐานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดลอม	อาทิ ระบบการชำระเงินผ่านบัตรเครดิต ▪ ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกันในภูมิภาค เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นวงรอบ (Loop) ระหว่างแหล่งประวัติศาสตร์ในอาเซียน เช่น บุโรพุทโธของอินโดนีเซีย อยูธยา สุโขทัย หรือเชียงใหม่ของไทย พุกามและมณฑลพะเยย์ของเมียนมาร์ หลวงพระบางของ สปป.ลาว และ เมืองเว้ของเวียดนาม เป็นต้น
10. นันทนาการ วัฒนธรรม และการกีฬา	+ ส่งเสริมสันติวิธีในการจัดการความหลากหลายทาง วัฒนธรรม การเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียน เปิดโลกทัศน์ใหม่ เรียนรู้ฝึกทักษะด้านภาษา - ความแตกต่างด้านความคิด วัฒนธรรม ศาสนา ภาษา และการปกครอง ทำให้แนวคิดและนโยบายต่างกัน	▪ เรียนรู้วัฒนธรรม และสะสมประสบการณ์ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันอย่างเป็นมิตร ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในระยะยาว
11. การขนส่ง	+ ท่าเรือที่ตั้งเป็นศูนย์กลางขนส่งของภูมิภาค สามารถพัฒนาหรือจัดระบบโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงประเทศสมาชิกอาเซียน + ผู้ประกอบการไทยมีความชำนาญการด้านการให้บริการภายในประเทศ ต่างชาติเข้ามาถือหุ้นเพิ่มขึ้น เกิดการไหลเวียนของเงินทุน สินค้า และแรงงาน รวมทั้งการขยายตัวของธุรกิจบริการโลจิสติกส์ - โครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่งไม่เอื้อต่อภาคโลจิสติกส์ ทั้งระบบขนส่งต้นทุนสูง ระบบรางไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการเชื่อมโยงโครงข่ายอย่างเป็นระบบ ขาดเทคโนโลยีและการพัฒนาบุคลากรด้านโลจิสติกส์ ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันยังด้อยกว่าประเทศคู่แข่ง	▪ ปรับนโยบายทางธุรกิจเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ เปิดมุมมองใหม่ เตรียมตัวด้านการบริหารจัดการ ▪ ส่งเสริมบุคลากรให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้
12. ด้านพลังงาน และอื่น ๆ	+ เงื่อนไขการค้าเสรี ทำให้ผู้ประกอบการสามารถไปลงทุนดำเนินธุรกิจได้ทุกประเทศในอาเซียน - ประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านพลังงาน การพัฒนาเทคโนโลยีเป็นไปอย่างล่าช้า	▪ ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตรวมถึงยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการ คำนึงถึงการพัฒนาการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงทางพลังงานในระยะยาว

ที่มา : ประมวลโดย สศช. ปี 2556

3.4.4 กลไกการขับเคลื่อนภาคบริการ

ปัจจุบันภาคบริการยังไม่มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการกำกับดูแลนโยบายการขับเคลื่อนภาคบริการในภาพรวม ในส่วนของภาคบริการรายสาขาพบว่า มีเพียงบางสาขาเท่านั้นที่มีหน่วยงานกำกับดูแล เช่น บริการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) บริการขนส่ง (กระทรวงคมนาคม) บริการสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการรายสาขาที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ เช่น คณะกรรมการภาพยนตร์แห่งชาติ ซึ่งพบว่าทำหน้าที่กำกับดูแลมากกว่าการส่งเสริม คณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ คณะกรรมการพัฒนาการศึกษานานาชาติ คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เป็นต้น ด้วยเหตุที่ภาคบริการมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับหน่วยงานจำนวนมาก การจัดตั้งกลไกเฉพาะที่มีเอกภาพ จึงทำได้ยาก ดังนั้น ในเบื้องต้นต้องประสานกลไกเฉพาะต่างๆ ที่มีอยู่ให้ขับเคลื่อนการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

3.5 สรุปประเด็นสำคัญร่วมของภาคการผลิตและบริการ

เมื่อพิจารณาภาพรวมของประเทศไทย เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่าประเด็นท้าทายทั้งในภาคการผลิตและบริการเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

3.5.1 **การพัฒนาผลิตภาพ ทั้งผลิตภาพการผลิตและผลิตภาพแรงงาน** โดยผลิตภาพการผลิตโดยเฉพาะภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ โดยขาดการนำองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ ทั้งในด้านการออกแบบ วิจัย พัฒนาระบบการผลิต ผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อรองรับความต้องการของตลาดในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือสามารถลดต้นทุนลง และช่วยเพิ่มโอกาสทางธุรกิจและความได้เปรียบในการแข่งขัน ในขณะที่ผลิตภาพแรงงานในภาคการผลิตยังไม่สูง โดยขาดการพัฒนาทักษะองค์ความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งทักษะของความเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ

3.5.2 **การเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ** ของผู้ประกอบการระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ทำให้ไม่สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันตลอดห่วงโซ่อุปทานได้ทั้งระบบ รวมทั้งการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตกับประเทศเพื่อนบ้านตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าและบริการ ตลอดห่วงโซ่การผลิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยกระดับควบคู่กัน เพื่อสร้างศักยภาพในการเข้าสู่ตลาดใหม่และรักษาตลาดเดิม

3.5.3 **การพัฒนาแรงงาน** แม้ว่าภาคการศึกษาจะเร่งผลิตบุคลากรให้มีความสามารถและมีทักษะฝีมือที่สูงขึ้นเพื่อป้อนตลาดแรงงาน ประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ ความสอดคล้องกันทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของแรงงานในแต่ละกิจการ ดังนั้นความท้าทายในภาพรวมคือ การวางแผนพัฒนากำลังคนทั้งระบบ การจัดสรรบุคลากรในทุกระดับไปสู่ภาคการผลิต และภาคบริการ โดยให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3.5.4 **การเข้าถึงแหล่งเงินทุน** เมื่อผู้ประกอบการวางแผนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนการผลิตหรือเริ่มต้นนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในกิจการ โดยเฉพาะ SMEs มักประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน เพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียน สาเหตุหลักประการหนึ่งคือกิจการขาดการทำบัญชีอย่างเป็นระบบ ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ปัญหาดังกล่าวนี้ มีความคล้ายคลึงกันทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และกิจการในภาคบริการ

3.5.5 **การพัฒนาฐานข้อมูล** เพื่อให้ผู้ประกอบการได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ครบถ้วน เป็นประเด็นที่สำคัญอีกประการสำหรับผู้ประกอบการทั้งในภาคการผลิตและบริการ ทั้งนี้เมื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว ข้อมูล ข่าวสารและองค์ความรู้ต่างๆ จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการปรับตัวของผู้ประกอบการภายใต้สถานการณ์การแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไป

3.5.6 **กฎระเบียบต่างๆ** ที่มีการบังคับใช้ หรือมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางความร่วมมือระหว่างประเทศ อาจเป็นปัจจัยเสริมหรืออุปสรรคทั้งกับภาคการผลิตและบริการ ทั้งนี้ ความสอดคล้องระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนปัจจัยเหล่านี้ ยังคงเป็นประเด็นที่สร้างความกังวลให้กับผู้ประกอบการในการปรับตัวเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558

3.5.7 กลไกการขับเคลื่อนและกำกับดูแลภาคการผลิตและบริการในภาพรวมทั้งระบบ ซึ่งพบว่ายังไม่กลไกในระดับนโยบายที่ดูแลนโยบายภาพรวมของภาคบริการโดยเฉพาะ โดยส่วนใหญ่เป็นการขับเคลื่อนรายสินค้าและบริการ และยังมีกลไกที่ตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์หรือกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น คณะกรรมการเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คณะกรรมการบูรณาการด้านยุทธศาสตร์ของการวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลไกในระดับพื้นที่ ซึ่งแต่ละกลไกจะมีศักยภาพต่างกัน และอาจไม่ได้ทำงานสอดประสานกัน จึงจำเป็นต้องประสานกลไกเฉพาะต่างๆ ที่มีอยู่ให้ขับเคลื่อนการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

4

แนวทางการสร้างความสามารถของภาคการผลิตและบริการ

เมื่อพิจารณาศักยภาพการแข่งขันของไทยในปัจจุบัน ประกอบกับโอกาสและประเด็นท้าทายจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่อาจมีผลกระทบต่อภาคการผลิตและบริการของไทยดังกล่าว โดยภาครัฐต้องปรับบทบาทจากการกำกับดูแลมาเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่ภาคเอกชน รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนในการสร้างสังคมผู้ประกอบการไทยที่มีความพร้อมในการแข่งขัน ในขณะที่ภาคเอกชนต้องเร่งสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 โดยมีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้

4.1 บทบาทภาครัฐ

4.1.1 พัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศและการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ จัดเตรียมและพัฒนาพื้นที่รองรับรับการลงทุนที่เพิ่ม เช่น นิคม หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ ปรับปรุงประสิทธิภาพบริการสาธารณูปโภคพื้นฐาน พัฒนาระบบฐานข้อมูล ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประกอบธุรกิจ ส่งเสริมธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเร่งปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจ และกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน อย่างเป็นธรรม และผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรี ตลอดจนพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย และส่งเสริมการจดสิทธิบัตร การคุ้มครองและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และนักวิจัย ตลอดจนสิทธิในการครอบครองลิขสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์ที่มีการกลไกสนับสนุนการจดสิทธิบัตรในต่างประเทศผลิต และส่งเสริมธรรมาภิบาลในภาครัฐและเอกชน เช่น การใช้แนวปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดี (ASEAN Corporate Governance) ในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4.1.2 ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการสร้างฐานการผลิตและฐานการลงทุนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridor) โดยมุ่งพัฒนาพื้นที่ในภาคต่างๆ ของประเทศไทยให้เชื่อมโยงกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงโครงข่ายระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ ให้สามารถรองรับการเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่งกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนเพื่อเป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและการแปรรูปการเกษตร และการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยเฉพาะการพัฒนาแนว GMS และ IMT-GT รวมทั้งพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

4.1.3 **สนับสนุนการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ และเครือข่ายความร่วมมือและเชื่อมโยงกัน** ในลักษณะคลัสเตอร์ของภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะคลัสเตอร์ที่เชื่อมโยงระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ให้มีทิศทางการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งสามารถดำเนินการในเชิงพื้นที่ เริ่มตั้งแต่โซนนิ่ง ภาคเกษตรและโซนนิ่งภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้าและบริการของไทยตลอดห่วงโซ่อุปทาน

4.1.4 **เร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมต่างๆ ในการใช้ความคิดสร้างสรรค์** ผนวกกับองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ความเป็นไทยเพื่อสร้างนวัตกรรม ความแตกต่างของสินค้าและสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-Intensive Industries) อาจจะมีบรรเทาความเสียหายในด้านค่าจ้างแรงงานได้ โดยการเปลี่ยนจากการเน้นการผลิตในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ฝีมือเข้มข้น (Skill-Intensive Industries) ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้สินค้าทุนหรือแม่เทคโนโลยีที่สูงมากนัก ทั้งนี้ รัฐควรเร่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยี ทั้งการสนับสนุนการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเทคโนโลยี คุณภาพ ราคา เงื่อนไข การให้คำปรึกษาแนะนำการตัดสินใจเลือกเทคโนโลยี การเจรจาต่อรอง และการเร่งจัดทำมาตรการผลักดัน และจูงใจทั้งด้านภาษี การเงิน และอื่นๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยี มาใช้ในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน

4.1.5 **ปรับกระบวนการพัฒนากำลังคนทั้งระบบให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ** ในการตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลง โดยการปรับหลักสูตรการศึกษาด้านอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาของไทย ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งต้องเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาทั้งแรงงานใหม่และแรงงานเดิม และพัฒนาฝีมือแรงงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงาน ตลอดจนการกำหนดคุณสมบัติของแรงงานนำเข้า เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการ ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบในประเทศ และการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ

4.1.6 **การกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ** เพื่อป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพ รวมทั้งขยายการเจรจาความตกลงการยอมรับร่วมในมาตรฐานสินค้ากับอาเซียนเพิ่มเติมให้ครอบคลุมสินค้าสำคัญ

4.1.7 **เสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาดและการกระจายผลผลิตไปสู่ตลาด** โดยส่งเสริมเอกชนในการกระจายตลาดสินค้าไปสู่ตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ตลอดจนพัฒนาตราสินค้าของตนเองที่มีคุณภาพและมาตรฐาน มีการวางระบบการขายและการกระจายสินค้าอย่างครบวงจร โดยใช้กลไกการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐในต่างประเทศ

4.1.8 **ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน** ให้กับผู้ประกอบการทุกระดับ โดยใช้ประโยชน์จากสถาบันการเงินภาครัฐ และกำหนดหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจการทั้งเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างแท้จริง

4.2 การปรับตัวของภาคเอกชนและผู้ประกอบการ

4.2.1 **พัฒนาผลิตภาพการผลิตและเทคโนโลยีการผลิต** ตลอดจนการเก็บรักษาสินค้าและการกระจายสินค้าสู่ตลาด โดยนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สารสนเทศ และนวัตกรรม ตลอดจนภูมิปัญญา มาใช้ให้เหมาะสม

4.2.2 **พัฒนาสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน** รวมทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ ด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยให้ความสำคัญต่อการลงทุนในการวิจัยและการพัฒนา การออกแบบ และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ

4.2.3 **เร่งพัฒนาทักษะ ฝีมือแรงงาน** โดยเฉพาะในเรื่องภาษา ทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งวินัยในการทำงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากล และสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานที่เปิดกว้างมากขึ้น ในขณะที่ผู้ประกอบการต้อง**เร่งพัฒนาทักษะ และองค์ความรู้** ทั้งในด้านการบริหารจัดการต้นทุน และบริหารความเสี่ยงด้านการค้าการลงทุน โดยเฉพาะในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งอาจเป็นผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายเงินทุนเสรี ที่จะทำให้เกิดความผันผวนเรื่องค่าเงินเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรกร **ต้องพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการ** เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

4.2.4 **สร้างความเข้มแข็งของคลัสเตอร์ภายในประเทศและใช้โอกาสจากประชาคมอาเซียนในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ** และเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะคลัสเตอร์ในระดับภูมิภาค โดยเชื่อมโยงการผลิตสินค้าและบริการที่สนับสนุนซึ่งกันและกันกับประเทศอื่นในอาเซียน ซึ่งจะเป็นการต่อยอดจากการพัฒนาคลัสเตอร์ในประเทศไปสู่การเป็นเครือข่ายการผลิตในภูมิภาค (Regional Production Network) หรือห่วงโซ่การผลิตของภูมิภาค (Regional Supply Chain) เพื่อให้สามารถสร้างความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกได้

4.2.5 **ใช้ประโยชน์จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งและการสนับสนุนการลงทุนจากภาครัฐ** เพื่อลงทุนในจังหวัดที่มีศักยภาพ เช่น จัดตั้งศูนย์กระจายสินค้า คลังสินค้าตามเส้นทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรองรับการขนส่งสินค้าที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการเข้าสู่ AEC และสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการโลจิสติกส์อื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้ธุรกิจมีความหลากหลายในด้านรูปแบบการขนส่ง ช่วยให้การขนส่งมีความต่อเนื่องจากต้นทางสู่ปลายทาง รวมทั้งนำระบบการจัดการโลจิสติกส์ขั้นสูงและเทคโนโลยีมาใช้

4.2.6 **ศึกษาข้อมูลด้านตลาด** และกฎระเบียบทางการค้า การลงทุน รวมทั้งมาตรฐานต่างๆ ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน เพื่อให้สามารถหาแนวทางการเข้าสู่ตลาดหรือการเข้าไปลงทุนในประเทศอื่นในภูมิภาคอาเซียน

4.3 การขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการ

4.3.1 การจัดกลุ่มผู้ประกอบการและกลยุทธ์

การร่วมกันพัฒนากลไกการขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการปรับตัวของผู้ประกอบการเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสและเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือ

กับประเด็นท้าทายในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ นอกจากแนวทางการพัฒนาในภาพรวมแล้ว การกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของผู้ประกอบการในแต่ละกลุ่มจะช่วยให้มาตรการส่งเสริมและการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยในเบื้องต้นอาจแบ่งกลุ่มของผู้ประกอบการ ได้ดังนี้

- (1) ผู้ประกอบการซึ่งดำเนินกิจการภายในประเทศ (Domestic Entrepreneur)
- (2) ผู้ประกอบการซึ่งเข้าไปแข่งขันในประเทศเพื่อนบ้าน (Outbound Investment)
- (3) ผู้ประกอบการซึ่งไปร่วมทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน (Joint Venture)
- (4) ผู้ประกอบการซึ่งดำเนินกิจการครอบคลุมพื้นที่ทั้งอาเซียน (ASEAN Player)
- (5) ผู้ประกอบการซึ่งดำเนินธุรกิจรูปแบบผสมผสาน (Combination Strategy)

4.3.2 กลไกการขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการ

เนื่องจากในปัจจุบันมีกลไกระดับนโยบายในการขับเคลื่อนภาคเกษตร และอุตสาหกรรมแล้ว หากแต่ยังไม่มีกลไกที่ทำหน้าที่ดูแลนโยบายในภาพรวมของภาคบริการ นอกจากนี้ ควรมีกลไกประสานความร่วมมือภาครัฐและเอกชน เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการ และเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้การกำหนดท่าทีของประเทศไทยมีความเป็นเอกภาพ สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง โดยในเบื้องต้นเพื่อให้การขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับ

(1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น คณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศ คณะกรรมการบูรณาการด้านยุทธศาสตร์ของการวิจัย คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เป็นต้น เนื่องจากกลไกบางคณะยังไม่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างชัดเจน

(2) การเชื่อมโยงการทำงานของกลไกเฉพาะต่างๆ ที่มีอยู่จำนวนมากให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกลไกหรือคณะกรรมการที่มีอยู่อาจมีวัตถุประสงค์หรือกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในการทำงาน โดยอาจมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกันจึงควรมีกระบวนการทำงานมีความเชื่อมโยงกันทั้งระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การเชื่อมโยงการทำงานของกลไกในส่วนกลางกับกลไกในระดับพื้นที่ ท้องถิ่น ทั้งของภาครัฐและเอกชน หอการค้าจังหวัดและอุตสาหกรรมจังหวัด ตลอดจนชมรม สมาคม ต่างๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่ม อันจะทำให้การขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการของประเทศโดยรวมสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และมีความยั่งยืน

5 กรณีตัวอย่างกลไกการขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการ

5.1 การปรับปรุงกลไกบริหารจัดการที่มีอยู่ให้เกิดเอกภาพ

กลไกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุตสาหกรรมยางพาราในปัจจุบันมีจำนวนมากและมีความหลากหลาย ทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยระดับภายในประเทศ ประกอบด้วย (1)

คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ มีหน้าที่กำหนดและเสนอมาตรการรักษาเสถียรภาพราคายางพารา เสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของพาราทั้งระยะสั้นและระยะยาว (2) กรมวิชาการเกษตร สถาบันวิจัยยาง มีหน้าที่พัฒนางานวิจัยด้านการผลิต เศรษฐกิจ และตลาดยางพารา รวมทั้ง กำกับดูแลการนำเข้าและส่งออกยาง (3) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) มีหน้าที่ส่งเสริม การปลูกยางทดแทนยางเก่าที่เสียหายและการปลูกยางในที่แห่งใหม่ตามนโยบายรัฐบาล และ (4) องค์การ สวนยาง เป็นรัฐวิสาหกิจที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการผลิต แปรรูป และจำหน่ายยางพารา ขณะที่กลไกระหว่าง ประเทศ ประกอบด้วย (1) บริษัท ร่วมทุนยางพาราระหว่างประเทศ จำกัด (International Rubber Consortium Limited หรือ IRCo) มีหน้าที่เป็นองค์กรบริหารจัดการราคายางพาราในตลาดโลก โดยความร่วมมือของรัฐบาลทั้ง 3 ประเทศได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ของไทย และ (2) สภาไตรภาคียางพารา (International Tripartite Rubber Council หรือ ITRC) มีหน้าที่กำกับดูแลมาตรการรักษาเสถียรภาพราคายางพาราภายใต้กรอบความร่วมมือ

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการที่ยังขาดความเป็นเอกภาพ โดยมีหลายหน่วยดูแลด้านการผลิต การตลาด งานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ การจัดสรรเงินกองทุน สงเคราะห์การทำสวนยาง ยังไม่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมยางอย่างครบวงจร จึงควรมีการ ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการ โดยจัดทำร่าง พ.ร.บ.การยางแห่งประเทศไทย เพื่อบูรณาการการทำงานของ หน่วยงานในกำกับรัฐ รวมถึงการบริหารจัดการเงินสงเคราะห์เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยางตั้งแต่ต้นน้ำถึง ปลายน้ำอย่างกว้างขวาง

5.2 การสร้างกลไกบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพ

การพัฒนาภาคการผลิตและบริการในบางสาขายังไม่มีกลไกบริหารจัดการรองรับ ทั้งนี้ เพื่อ พัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ จำเป็นที่ภาครัฐจะต้องสร้างกลไกการบริหารจัดการให้ชัดเจน ตัวอย่างเช่น กรณีของการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปัจจุบันกระแสการดูแลสุขภาพ ด้วยน้ำพุร้อนจากธรรมชาติได้รับความนิยมสูงขึ้น เนื่องจากมีการเผยแพร่ประโยชน์จากการอาบน้ำพุร้อนว่า เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่ ชื่นชอบการอาบน้ำพุร้อน รวมไปถึงผู้ที่ต้องการบำบัดฟื้นฟูสุขภาพ ในประเทศไทยพบว่ามีน้ำพุร้อนอยู่มากถึง 112 แห่ง ทั่วประเทศ ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น ในการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุ ร้อนธรรมชาติจำเป็นต้องนำเสนอหรือสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความแตกต่างและนำเสนอคุณค่า แก่นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติส่วนใหญ่จะอยู่ในการดูแลรับผิดชอบของหน่วยงาน ของรัฐหรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ จึงยังไม่มีกลไกที่เข้ามาดูแลอย่างชัดเจนเพื่อพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อเป็นแหล่งสร้างรายได้ ให้แก่ท้องถิ่นหรือส่งเสริมให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้าน สุขภาพเข้ามาใช้บริการ ในรูปแบบเดียวกับอุตสาหกรรมสปา น้ำพุร้อนหรือออนเซ็น (ONSEN) ในประเทศญี่ปุ่น จึงต้องมีการตั้งกลไกเฉพาะขึ้นมาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

โดยสรุป ในระยะเวลาอีกสองปีที่เส้นทางเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 จะมาถึง ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำเป็นต้องผนึกกำลังร่วมมือกัน เพื่อสร้างความพร้อมของประเทศ ให้สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ที่จะเกิดขึ้นหลังจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าในบริบทใหม่ได้อย่างมั่นคง อย่างไรก็ตาม การกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการภายใต้สถานการณ์การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจทิศทางนโยบายของประเทศสมาชิกอาเซียนในภาคส่วนที่สำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายการขับเคลื่อนภาคการผลิตและบริการ ตลอดจนแนวทางการเตรียมความพร้อมของภาครัฐและเอกชน ทั้งการกำหนดสาขาที่ต้องปรับตัวรองรับการแข่งขันที่สูงขึ้นและสาขาที่ควรสร้างความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อสร้างศักยภาพร่วมกัน เพื่อให้การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.(2556). สถิติการค้าชายแดน (ออนไลน์). สืบค้นจาก www.dft.go.th/Default.aspx?tabid=164[18 มีนาคม 2556]
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.(2554). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาโอกาสสำหรับภาคอุตสาหกรรมและผลกระทบจากการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ: บริษัท ไบรอัน เคฟ (ประเทศไทย) จำกัด.
- กระทรวงพาณิชย์.(2556). สถิติการค้าการค้ำระหว่างประเทศของไทย (ออนไลน์). สืบค้นจาก www2.ops3.moc.go.th. [7 สิงหาคม 2556]
- กระทรวงอุตสาหกรรม.(2554). แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555-2574. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.
- ธนาคารไทยพาณิชย์.(2555). โอกาสและผลกระทบของ AEC ต่อธุรกิจ SME ไทย(ออนไลน์). สืบค้นจาก http://www.scbsme.com/th/business-knowledge/business/1_9_3/_chance-and-impact [7 สิงหาคม 2556]
- ประชาชาติธุรกิจ. (2555). ศักยภาพข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด กาแฟ มันสำปะหลัง กับ AEC(ออนไลน์). สืบค้นจาก www.thai-aec.com/242 [18 มีนาคม 2556]
- ปราณี หมั่นแฉงวารี. (2556). เปิดข้อกีดกันการค้า ของประเทศในอาเซียน แข่งขันมาตรการรับ AEC ปี 2558 (ออนไลน์). สืบค้นจาก www.thai-aec.com/643 [25 มีนาคม 2556]
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี.(2556). การเตรียมความพร้อมด้านอุตสาหกรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน (ออนไลน์). สืบค้นจาก http://www.eit.or.th/q_download/_2556/02042013ne2013/13.03.26.pdf [7 สิงหาคม 2556]
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: เกษตรกรไทยได้หรือเสีย. รายงานการสัมมนาเรื่อง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC): เกษตรไทยได้หรือเสีย. 5 มีนาคม 2556.
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.(2553). ถนนสู่ AEC เพื่อ SMEs ไทย: โครงการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ SMEs ภาคการผลิตเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอุตสาหกรรมการผลิต.
- สมพร อิศวิลานนท์. (2556). ภาคการเกษตรของไทยในยุคเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. รายงานการสัมมนาเรื่อง การส่งเสริมตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร. 13 กุมภาพันธ์ 2556.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.(2555). นโยบายและแผนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.(2556).การเตรียมความพร้อมภาคเกษตรไทยสู่การเป็น AEC. รายงานการสัมมนาเรื่อง เตรียมความพร้อมภาคเกษตรไทยสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. 5 มีนาคม 2556.

สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.(2553).รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยไปสู่ระดับโลก.กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ และบริษัท ไบรอัน เคฟ (ประเทศไทย) จำกัด.(2555).เอกสารโครงการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลด้านเศรษฐกิจการค้าการลงทุน (ออนไลน์). สืบค้นจาก http://www.tpsoc.moc.go.th/indexdemo/index_2.html?page_id=14 [7 สิงหาคม 2556]

อนุวัตร จุลินทร. “AEC: Myth and Reality, Issue of Impact of AEC on Thai Manufacturing Sector- Revisited”, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.

Asian Development Outlook 2012 Update.

IMF World Economic Outlook Database, October 2012.

International Management Development World Competitiveness Center. IMD World Competitiveness yearbook 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. Switzerland.

World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2008-2009. 2009-2010. 2010-2011. 2011-2012. 2012-2013. Switzerland.

www.bot.or.th

www.wto.org